

LIMES
DIPLOMATERY
2013/14/2
SALACZ ÁDÁMI

témaválasztás	01
Visegrád	02
ókori Róma	03
limes	04
tervezési helyszínek	09
építészeti példák	19
viszony, koncepció, célkitűzések	21
makett tanulmányok	23
tervezési program	30
töredék	31
kilátó	35
mélázó	39
esőház	43
tábor hely	47
égre nyíló torony	51
könyvörző	55
víz-torony	59
kultúra	63
fürdő	69
zárszó	74
konzulensek	76
irodalomjegyzék	78

TÉMAVÁLASZTÁS

Visegrád római kori emlékei – Limes

Diplomamunkám témája a visegrádi limes szakasz.

Visegrád országszerte ismert, nagy jelentőségű, történelmi város, rengeteg műemlékkel. A középkori épületmaradványok egy részét visszaállították, más részét konzerválták, de mindegyik valamilyen módon látogatható, egész évben programok várják az ide érkezőket. Ma Visegrád többnyire az idegenforgalmából él.

Ezzel szemben egészen más az ókori műemlékek helyzete. Program hiányában nincsenek bemutatható, látogatható állapotban. A városnak egyelőre nincsen kiforrott, átfogó elképzelése a római kori emlékek helyreállításáról, pedig ezek legalább olyan jelentőségű műemlékek, mint a Fellegrvár vagy a Királyi Palota. A pannóniai limes évszázadokon átívelő fennállásával hatással volt Európa hadászati, társadalmi, történelmi viszonyaira.

A rípa ezen szakasza több szempontból különleges. A Duna kanyarulata miatt nagyon sűrűn fellelhetők itt az ókori védőhatár létesítményei, ráadásul ezek mind különbözők. Két eltérő méretű és kialakítású erőd, valamint 4-5 karakterű őrtorony is megtalálható ezen a rövid szakaszon, amelyek bemutatása fontos lenne Visegrád számára, nem csupán azért, hogy több turista látogasson ide, hanem a revitalizációval a városnak egy új arculata tudna kibontakozni. Diplomamunkám Visegrád új oldalát, az átfogó koncepciót keresi. Elsődleges célom újraértelmezni a romok helyzetét a jelenlegi „városszövetben”, kitalálni egy helyspecifikus programot, amely a maradványok bemutatásával, élettel való megtöltésükkel és az őket összekötő úttal foglalkozik.

VISEGRÁD

A város a 11-es főút mellett, Budapesttől 43 km-re, északra található. Közúton személygépkocsival és autóbusszal, a Dunán pedig hajóval közelíthető meg.

Visegrád kedvező adottságai és kulcsfontosságú stratégiai szerepe miatt a történelem során mindig is az érdeklődés középpontjában állt. Az emberi jelenlét legkorábbi nyomai az újkőkorba vezetnek, s a bronzkortól folyamatosan lakott terület a város és térsége.

A történelmi idők során kelták, germánok, rómaiak, avarok, magyarok lakták a Dunakanyar térségét.

A kelták után a rómaiak lettek itt otthonra, akik a IV. sz. elején a Sibrik-dombon építették fel a Pons Navatus nevű castrumot. Később szlávok települtek a környékre, s ők nevezték a castrumot Visegrádnak, amely kifejezést később a magyarok is átvették. Az első latin nyelvi oklevél 1009-ben említi Visegrád várát és megyéjét.

A mai várrendszer IV. Béla építtette az 1250-es években. 1323-ban Károly Róbert Temesvárról Visegrádra hozta át udvarát. 1323-ban ez a város lett az ország központja. 1335 őszén itt zajlott le a híres visegrádi találkozó. Utóda, Nagy Lajos egy ideig Budára tette át székhelyét, de folytatta az építkezéseket. 1370-ben itt fogadta a lengyel rendek küldöttségét, akik neki ajánlották fel a lengyel koronát. A palota jelenlegi alaprajzát Zsigmond király idejében is építették ki.

Visegrád második fénykorát Mátyás király uralkodása alatt élte, aki nagyszerű épületeket emeltetett a várban, és felújította Zsigmond király palotáját, és itt tartózkodott 1408-ig. A török korban már csak romlás következett: a sűrű harcok tönkretették az egykor virágzó várost. A törökök kiűzése után (1686) a már erősen romos vár végképp pusztulásnak indult. A vár feltárása és a megmaradt részek helyreállítása 1870-ben kezdődött meg, és hosszabb-rövidebb szünetekkel a mai napig tart.

A Fő utca híres házairól, egykori lakóiról a históriás-táblák adnak információt. Leghíresebb épület-együttese az egykori királyi palota, melynek épületei Károly Róbert, Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás király alatt épült ki. A Mátyás-palota díszudvarában az ünnepek alkalmával a pompás szökőkútból vörös- és fehérbor folyt, a vendégek legnagyobb ámulatára és örömére. A török időkben a palota tönkrement, majd a XVIII. sz. elején betelepített német lakosság a köveket építkezéseihez hordta el. Azután nem esett több szó a palotáról: mintha a föld nyelte volna el megmaradt részeit. Majdnem ez történt: az esőzések lemosták a meredek hegyoldal talaját, amely teljesen betemette a maradványokat. Bár ezeket már a XIX. században is keresték, csak 1934 szilveszterén akadt nyomukra Schulek János építész, aki a következő évben kiásatta a kápolna romjait.

Azóta folynak itt ásatások.

Ma Visegrád a hazai és nemzetközi turizmus kedvelt célpontja, mely az ország egyik leglátogatottabb üdülőkörzetében, a Dunakanyarba fekszik. Bár lakóinak száma alig 1700 fő - az ország egyik legkisebb városa - nem kevesebb, mint 300 ezer vendéget fogad egy évben.

AZ ÓKORI RÓMA

Fontosnak tartok megemlíteni és kiemelni olyan általános pontokat a Római Birodalom életéből, melyek nem kapcsolódnak közvetlenül a Limes építészetéhez, történetéhez, de az a néhány létesítmény, ami fellelhető Visegrádon, közvetett módon magukban hordozza ezeket.

Róma sikeresen summázta az addigi korok építési, építészeti vívmányait, és a maga gyakorlatiasságával gyorsan tovább is fejlesztett minden rendelkezésére álló megoldást. Tevékenységük annyira meghatározó volt Európában, hogy az utánuk következő korok is ebből az örökségből merítettek, ill. abból, amit ez az örökség felvetett. Kis túlzással az is kijelenthető, hogy a 20. századig a rómaiak jellemvonások jellemezték az építészetet, hol közvetlen módon, hol csak áttételesen.

A kor jelentősége nem csupán az új épületszerkezetek, új építőanyagok kitalálásában mutatkozott meg. A térszervezés legalább ilyen előremutató volt. A térszervezésben addig jutottak, mígnem (hozzávetőlegesen) legalább 24 féle funkciójú-formájú épülettípust hagytak az utókorra, mellyel a 19. századig egyedülállóak voltak. Amilyen gazdag volt az építészeti feladatkör, olyan felkészültek voltak az építés „kivitelezői” is. Ekkor született meg a mindmáig jól ismert hármas szabály: soliditas, utilitas, elegantia.

A hadmérnökök, szigorúan tartották magukat is ezekhez az elvekhez, ily módon jöhetett létre, hogy Róma nem 50, nem is 100 évre épített meg egy épületet, hanem az örökké valóságnak. Ezáltal minden épületben a Római Birodalom eszmeisége, felépítése, szellemisége, kultúrája maradt fenn, így a Limes erődjeiben, őrtornyaiban is. A hadmérnökök, akik a katonai alakulatok a műszaki irányítói voltak, nem csupán az építés részletes, pontos megoldásaival voltak tisztában, hanem ismerték az építészeti formavilágát is.

A rómaiak nem csak az építés területén voltak gyakorlatiasak. A természethez való viszonyuk egészen eltért az addig szemléletmódoktól. Éltek az erdő, puszta, folyó, hegy adta lehetőségekkel, művelték a tájat, kihasználták a természetben rejlő lehetőségeket. Emellett amennyire használni akarták, olyannyira élvezni is – 20. századi értelemben – egészségi és esztétikai szempontokból.

LIMES

Vajon miképpen emelkedhetett fel, arathatott győzelmet a görögség felett, és lehetett viszonylag rövid időn belül az egész Mediterráneum ura egy olyan kis területű közép-itáliai városállam, mint Róma? – tette fel a kérdést Historiái című munkájában Polübiosz. A görög történetíró, aki a püdnai csata után túszként került Rómába, a magyarázatot nem a római hadseregnek a görögökétől semmiben sem különböző edzettségében vagy harcra termettségében vélte megtalálni, hanem abban, hogy a rómaiak mindig, mindenütt és minden körülmények közepette ugyanannak a rendnek megfelelően készítették el katonai táborukat.

Polübiosz Rómában élve, a rómaiakat görög szemmel nézve írta le a Scipio Africanus kíséretében személyesen is megismert római erődépítészeti szokásokat, s úgy vélte, hogy „aki ezt megértette, a legfontosabb és legtanulságosabb dolgok egyikét ismerte meg”.

Összehasonlítva a görög és a római táborverési szokásokat, megállapítja:

„a görögök a táborveréskor azt tartják a legfontosabbnak, hogy a természettől védett helyet válasszanak. Részben azért, hogy ne kelljen árkot ásniuk, részben azért, mert a mesterségesen készített táborerődítésben nem bíznak úgy, mint a természet nyújtotta védelemben.”

Ezzel szemben a rómaiak:

„árokásás fáradalmaikat és mindazt, ami ezzel együtt jár, szívesen vállalják az áttekinthetőség kedvéért és azért, hogy a tábor alaprajza mindig egységes, állandó és mindenki számára ismert legyen. [...] A rómaiak ugyanis egységes és egyszerű rendszer szerint helyezik el csapataikat, és ezt alkalmazzák mindenütt és mindenhol.”

Augustus császár korában kezdett ismertté válni, az addig nem létező limes fogalom. Eleinte a történetírók úgy említik, mint felvonulási utak, melyek nem elválasztani akarják a rómaiakat az ellenségtől, hanem feljűk vezetni őket. Jobbról-balról sánccal védett útvonalat utánpótlási bázisok szakították meg, ill. kisebb-nagyobb támaszpontok biztosították a védelmet. A limes szó manapság közismert jelentését – határ, határvonal – Hadrianus császár korában nyerte el, amikor a birodalom elérte a legnagyobb kiterjedését, és határai állandósulni látszóttak. A határvédelmi vonal (érthető praktikus okokból) provinciáról provinciára változott. Britannia: magas kőfal, Germania: cölöpkerítéssel védett sánc-árok rendszer, Dacia: völgyzáró falak, Noricum: tengerparti szakasz, Pannonia: folyóparti szakasz. Azzal, hogy Kr.u. 2. századra összeállt az egész birodalom körül a határvédelmi rendszer, nem egy falat képeztek. Egy kulturális választó vonal volt ez a mindennapokban. Kijelölte a határt a Római Birodalom és a Barbaricum között, ezáltal ellenőrizhetővé vált a határátkelés, ügyeltek a legális

kereskedelemre, vámokat szedtek, bizonyos helyeken még propagandisztikus célokat is szolgáltak a szükségesnél nagyobb méretű erődök a határ mentén. Mivel elsősorban nem katonai védelmi célokat szolgáltak, ezért a komolyabb támadásokat nem tudta megfékezni a limes, így a századok folyamán ezek a vonalak, létesítmények folyamatosan átalakultak, változtatták helyüket. Eleinte fából, földből építették az őrtornyokat, erődöket, táborokat, aztán az első komolyabb támadások után, mikor már inkább védekezésre állt át a birodalom a hódítás helyett, kőből újjáépítették a határon lévő épületeket. A birodalomba való betörések nem csak a határ kőből való újjáépítését eredményezték, kiderült ugyanis, hogy a nagyobb városokig, ha éppen nem állomásozik ott légió, gondtalanul eljutnak a be-betörő barbár népek (ezért épült meg Kr.u. a 3. században Róma 18 km hosszú városfala).

LIMES PANNÓNIÁBAN

Pannónia (Norcium és Raetia mellett) Itália közvetlen északi védelméért felet. Ez a tartomány hadászati volt fontos, ebből adódott, hogy Magyarország területére a katonaság hozta el a romanizációt. A tartomány teljes hosszán a Duna képezte a határvédelmi rendszert, így itt összefüggő akadályrendszer nem épült. A limes részét csak őrtornyok, táborok, erődök képezték. Természetesen ezek nem önmagukban léteztek, hanem az adott tartomány katonai igazgatása alá tartoztak. Ez azt jelentette, hogy a helyi viszonyokat, terepadottságokat jól ismerő katonai parancsnok, akár a központi császári utasítása nélkül is elrendelhetette egy őrtorony építését, ha azt szükségesnek találta.

A kijelöléseket a következő földrajzi feltételek határozták meg: Dunába ömlő mellékfolyó torkolatánál vagy ellenséges oldalon a határfolyóba ömlő mellékfolyó torkolatával szemközt vagy természetes magaslaton kellett felépíteni a következő építményt, az utolsó szempontnak pedig, hogy a legközelebbi őrtoronytól látótávolságon belül maradjon, mindenkor teljesülni kellett.

Ez a határszakasz kiemelt jelentőségű volt a birodalom számára, amit az itt állomásozó négy légió és harminc segédcsapat is bizonyít. Magyarországra mintegy 420 km-es szakasz esik a Római Birodalom egykori limeséből, ezen a területen kétszáz ismert helyű, feltárt őrtorony, kiserőd, hídfőállás van.

A Duna nem csak elválasztó szerepe miatt volt fontos, vízi útként is használták, utazás és kereskedelem céljából egyaránt. Ezzel párhuzamosan a szárazföldön is haladt egy út, mely összekötötte az erődítményeket. A limes-út átívelt egész Európán. Jó minőségének és célszerű vonalvezetésének köszönhetően, még a középkorban is használták, de napjainkban a Duna menti főutak is pontosan őrzik ezeknek az utaknak a nyomvonalát.

LIMES VISEGRÁDON

A Dunakanyarban 10 helyszín is tartozik Visegrádhoz, amelyek valaha a limest képezték. Öt helyen jelenleg is láthatóak a létesítmények romjai, a maradék öt helyről régészeti dokumentumok bizonyítják, hogy a hajdani ripa (folyami határ) pontjai voltak. A következőkben ezeket szeretném bemutatni, mint a tervezési feladat egyes helyszíneit.

Pannónia
limes

Szentgyörgypuszta, II. őrtorony

Szentgyörgypuszta, I. őrtorony

Kisvillám, őrtorony (?)

Várkert, őrtorony

Visegrád-Sibrik-domb

Rév utca aluljáró, őrtorony

Kóbánya, őrtorony

Lepence, I. őrtorony

Lepence, II. őrtorony

Visegrád-Gizellamajor, erőd

A romokról általában

A római korszellemből, mely létrehozta ezeket az épületeket, adódik kettős viszonyuk a helyhez. Egyfelől helyfüggetlenek, tehát nincs kötődésük saját területükhöz, mert a Rajnától a Duna deltáig ugyanolyan tervek alapján építették az őrtornyokat, másfelől mindig meghatározó volt a helyi terepviszony, melybe igyekeztek beleilleszteni az épületet.

Egykori funkciójukból adódóan zárt, befelé forduló tereket alkotnak, introvertáltak. A külvilág felé csak a legszükségesebb megnyitás található az építményeken, egyszerű, határozott tömegként jelenhettek meg a Duna partján, mint nagy kövek.

Az összes rom, ill. helyszín elszakad a településtől, leszámítva a kőbányai őrtornyot. Függetlenül, állnak a folyóparton vagy ahhoz közel. Jelenleg a 11-es főút kapcsolja őket össze, de nem maradéktalanul.

Szentgyörgypuszta, II. őrtorony

Kisvillám, őrtorony (?)

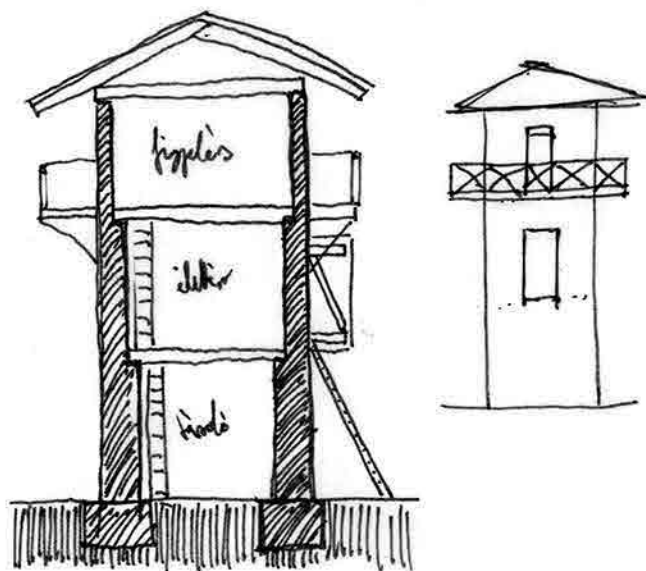
Szentgyörgypuszta, I. őrtorony

Várkert, őrtorony

LIMES VISEGRÁDON

Szentgyörgypuszta, I. őrtorony

Magánterületen találtak rá egy IV. századi őrtorony maradványaira.

Szentgyörgypuszta, II. őrtorony

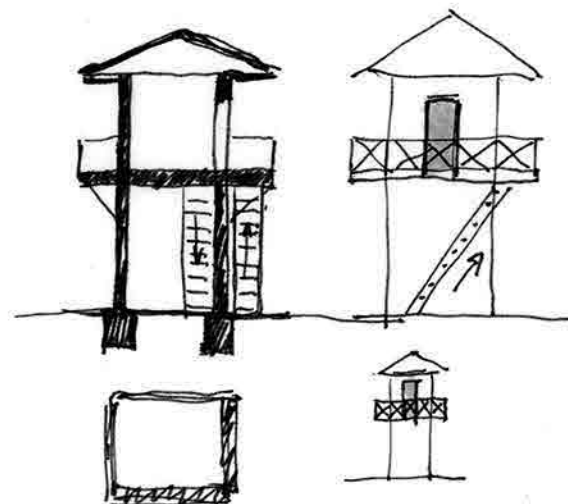
10,4 x 10,2 méteres, négyzetes alaprajzú, falazott őrtorony maradvány.

Nem egyértelmű az ilyen típusú tornyoknál, hogy egy vagy két emelettel rendelkeztek, azonban szinte minden esetben kialakítottak egy körerkélyt a legfelső szinten, ahonnan jó volt a megfigyelés. Szükség esetén a közelben felhalmozott máglyát meggyújtották, de visszafogottabb jelzésekre is képesek voltak fáklyák, kürtök segítségével. Emellett a szentgyörgypusztai őrtornyok voltak felelősek a folyón való átkelésért, valamint a kereskedelmet is ellenőrizték a kisoroszi és a nógrádverőcei őrtornyokkal együtt.

Kisvillám, őrtorony

Földmunkák során feltehetően egy II. századi fa őrtorony leégett maradványait találták meg a '60-as években.

A korai időkben (I-II. század) többnyire fából készültek a limes építményei. A fa őrtornyoknak biztonsági okokból az emeleten volt a bejárata, sokszor a bejárathoz vezető létra felhúzható volt. Ehhez hasonló őrtornyok Kínában is fellelhetők.

Várkert őrtorony

A Várkert völgy bejáratánál előkerült egy 7x7 méteres alaprajzú őrtorony maradványa, azonban ez sem volt hosszú életű, a III. században el is pusztult, mint a többi kő őrtorony.

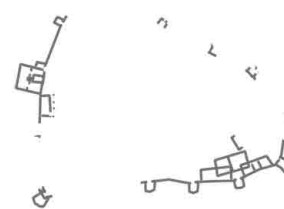
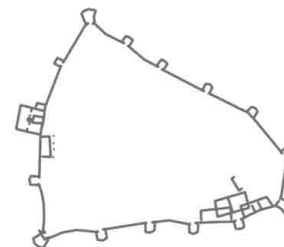
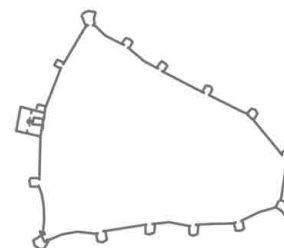
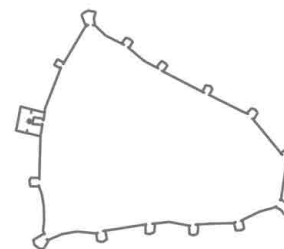
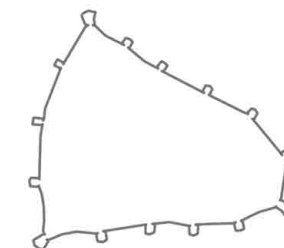
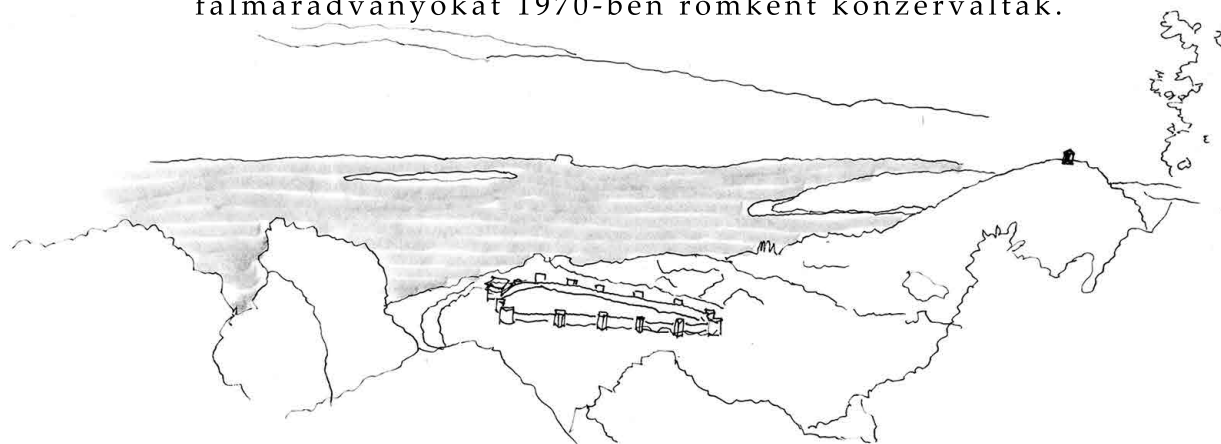

Visegrád-Sibrik-domb

A Duna fölé emelkedő löszterazon, a Sibrik-dombon fekvő szabálytalan háromszög alakú római katonai tábor a dunakanyari limes egyik legjelentősebb objektuma. A castellumban legalább 300 fős helyőrség állomásozott. 380-ban kivonultak a rómaiak az erődből, helyüket barbárok vették át, akik a falakon belül földbe vájt lakásokat alakítottak ki, valamint örömmel használták a római kerámiákat (régészeti kutatások szerint). A VI.-IX. századig az avarok, szlávok lakták a várat, akikről ered a Visegrád elnevezés, jelentése: magasan lévő vár.

Az erőd falait a X-XI. században kijavították, és az egyik legkorábbi, Szent István által alapított vármegye székhelye lett. Feltehetően ennek a várnak az átalakított kaputornyában raboskodott Salamon, és nem a jóval később épült Salamon toronyban. A XII. századra elveszik a vár jelentősége, a tatárjáráskor pedig végleg elpusztul. A jelenleg látható falmaradványokat 1970-ben romként konzerválták.

LIMES VISEGRÁDON
Sibrik - domb
P o n e N a v a t a

Rév utca aluljáró, őrtorony

Kőbánya, őrtorony

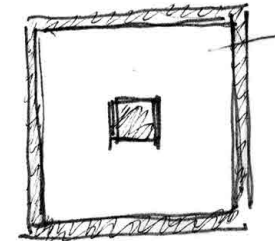
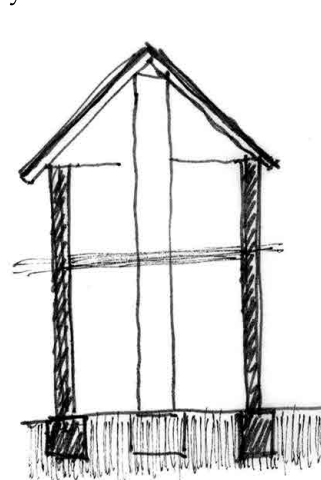
LIMES VISEGRÁDON

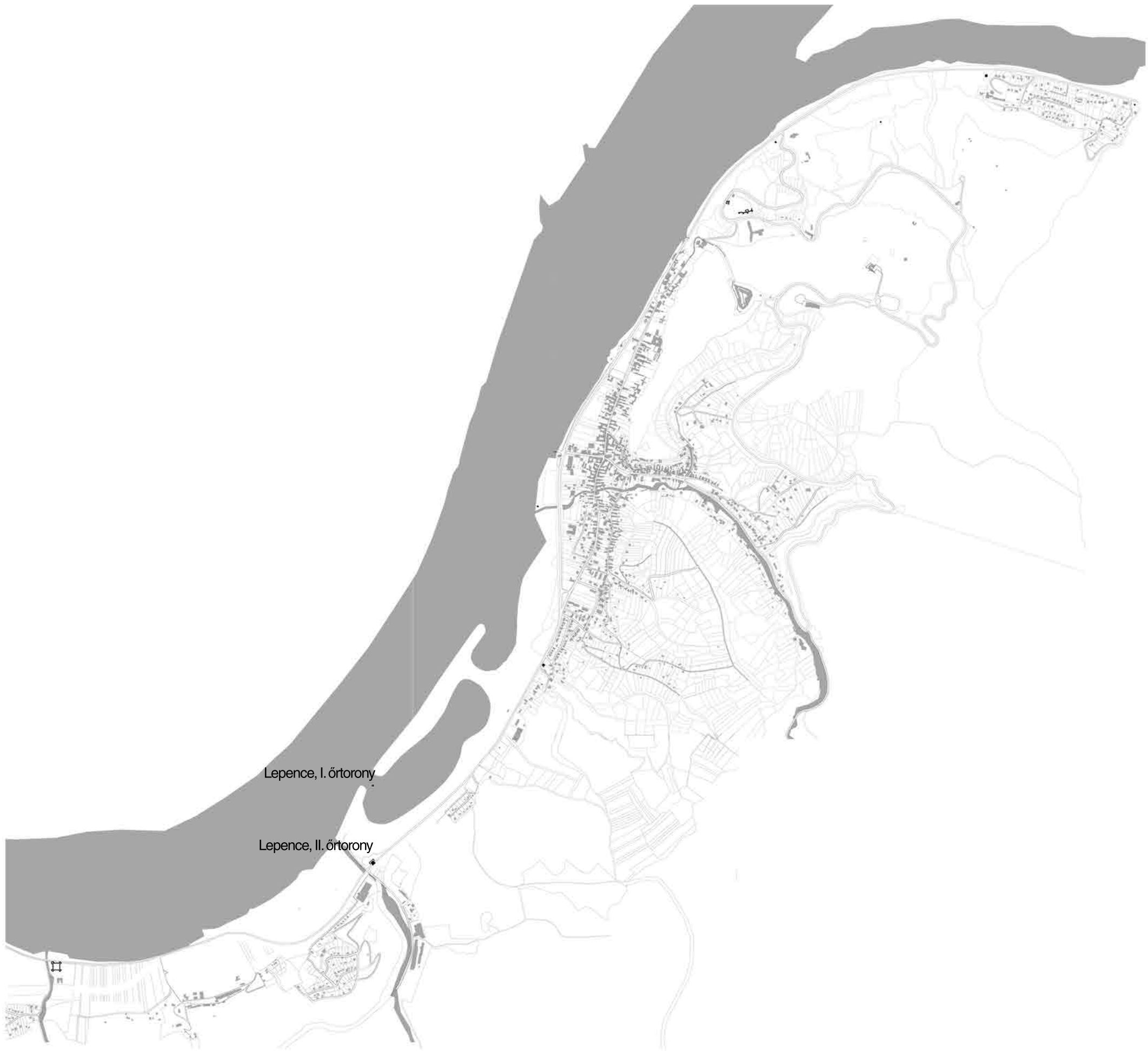
Rév utca aluljáró, őrtorony(?)

Az Apátkúti-patak torkolatától ÉK-re lévő területen, a középkorban is használt dunai átkelőhelynél római kori falmaradványok kerültek elő.

Kőbánya őrtorony

10x10 méteres, négyzetes alaprajzú, körülárkolt római őrtorony. Bejárata a hegy felé nézett, védőtetőt nem húztak fölé. Romként konzerválták. Ez az egyetlen olyan rom, ami közvetlen kapcsolatban áll a Visegrád „városszövetével”. Ez már az ókorban sem volt másképp, településréteget tártak fel körülötte. Születése és pusztulása azonos a Lepence II. őrtoronyéval.

Lepence, I. órtorony

Lepence, II. órtorony

A dunai vízlépcső építését megelőző leletmentés során egy 4x4 méteres alapterületű őrtorony kőalapozását tárták fel. Ezen az alapon fa őrtorony állt.

Nem csak ezek a kőalapozások, de az itteni limes szakaszon az összes kőfalazat opus incertum technikával készült. Ez volt az egyik legelterjedtebb falazási módszer, mely kielégítette a soliditas követelményét. A rendezetlen (incertum) elnevezés inkább csak a kövek megmunkálatlanságára utaltak, arra mindig figyeltek, hogy sorok mindig vízszintesek legyenek. A kövek tekintetében nem válogattak, ami gyorsan beszerezhető, kéznél volt, azzal építkeztek. A Dunakanyarban több épület is épült görgetegkőből a bányakő helyett.

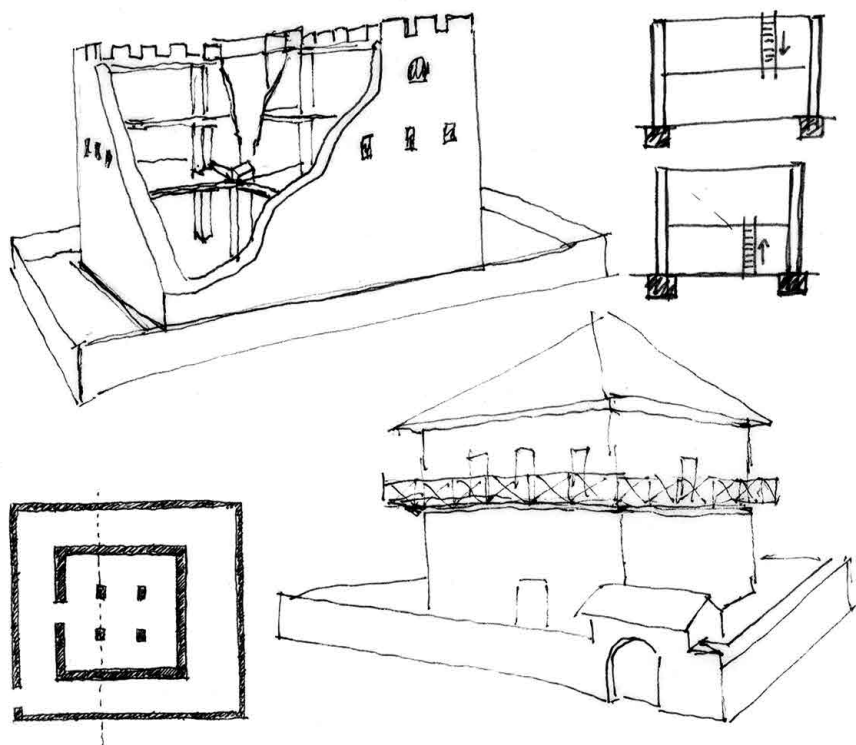
Lepence, II. őrtorony

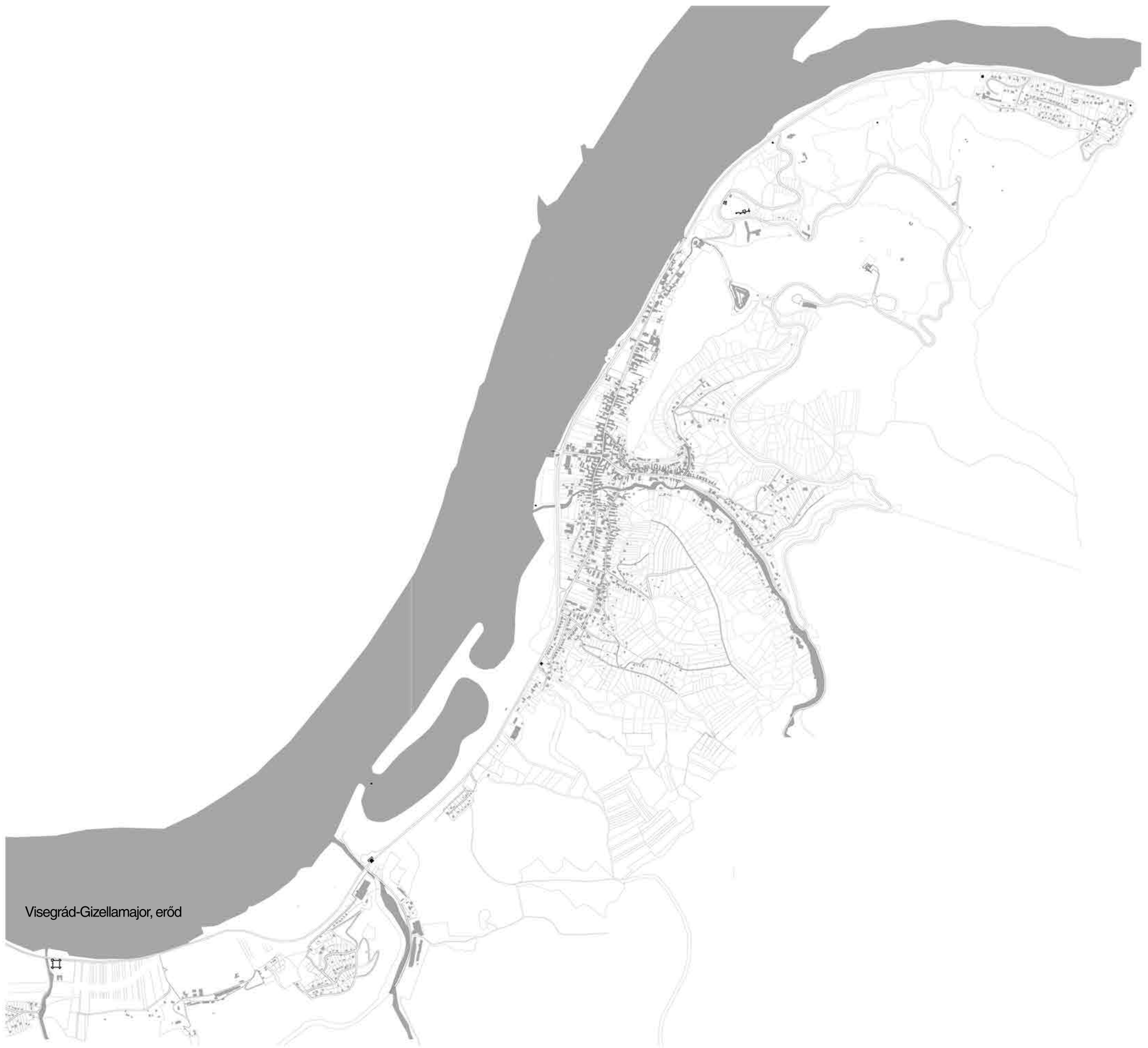
18,35x18,35 méteres négyzet alakú, négy belső pilléres őrtorony, ami már inkább kiserődnek számít. 1 méter széles körítő fal vette körbe a létesítményt, melyen kívül még egy vizesárok is volt.

A torony 15 méter magas lehetett, Dunára néző bejáráttal. Átlagosan 2 méteres felmenő falak igényes technikával készültek, melyeket védőtető őriz az időjárás viszontagságaitól. Jelenleg csak a létesítmény harmada van feltárva, mivel a többi része fölött a 11-es főút húzódik. (Jelen esetben azonban a tervezés szempontjából ezt nem tekintem adottságnak, mivel fizikailag van lehetőség arra, hogy az utat kicsit arrébb vezessék el, aminek köszönhetően kiszabadulna egy gazdag lehetőségekkel bíró, értékes tér.)

Kétféle rekonstrukciós elmélet is létezik ehhez az alaprajzi típushoz. Zárt tömeg, tetővel fedve, ill. belső udvarral rendelkező bástyaszerű tömeg.

Egy biztos, nem voltak hosszú életűek ezek az őrtornyok. Kr.u. 369-373 között épültek, és 374-ben a kvád-szarmata támadáskor már le is rombolták ezeket a kőtoronyokat. (Természetesen feltételezhető, hogy valaha a helyén fából épült őrtorony volt, amit átalakítottak, újjáépítették kőből.)

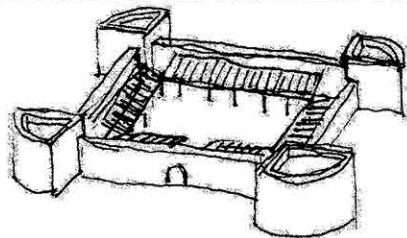

Visegrád-Gizellamajor, erőd

50x50 méteres négyzetes kőépítmény, a sarkokon legyező alakú saroktornyokkal, a négy égtájhoz tájolt, szabályos alaprajzú erőd. Főbejárata a Dunára nyílt. Ostrom esetén 150-200 katona szolgálhatott az erődben. Valamikori 6 méteres falmagasságból mára 1,2-3 méteres falmaradványok láthatók.

Kr.u. 3. században még védőárok vette körül az erődítményt. A 4. századtól csökken a limes szerepe, a rómaiak kezdik elhagyni a nagyobb erődöket, ill. elfoglalják a betörő népek, akik saját igényeiknek megfelelően átalakítják az erőd belsejét. Átmeneti szállásnak használják, a belső udvarban favázas házakat emelnek. A 6. századtól a betelepült hunok is elhagyják, az erózió áldozata lesz.

Jelenleg védőtetős lefedéssel óvják az erőd állagát, mivel a helyben bányászott vulkáni andezit kő kevésbé áll ellen az időjárásnak szabad ég alatt. A műemléki bemutatását tovább nehezítik a természeti erők: árvíz, hegyről lezúduló patak vize és hordaléka.

legénységi szállás,
padlófűtéssel, éjjel-nappal
22-25 fok téli időben,
elszórt aprópénzek

fürdő, Vitruvius tanácsai
szerint épült padlófűtéssel,
külső fűtőházzal

fegyverkészítő műhely

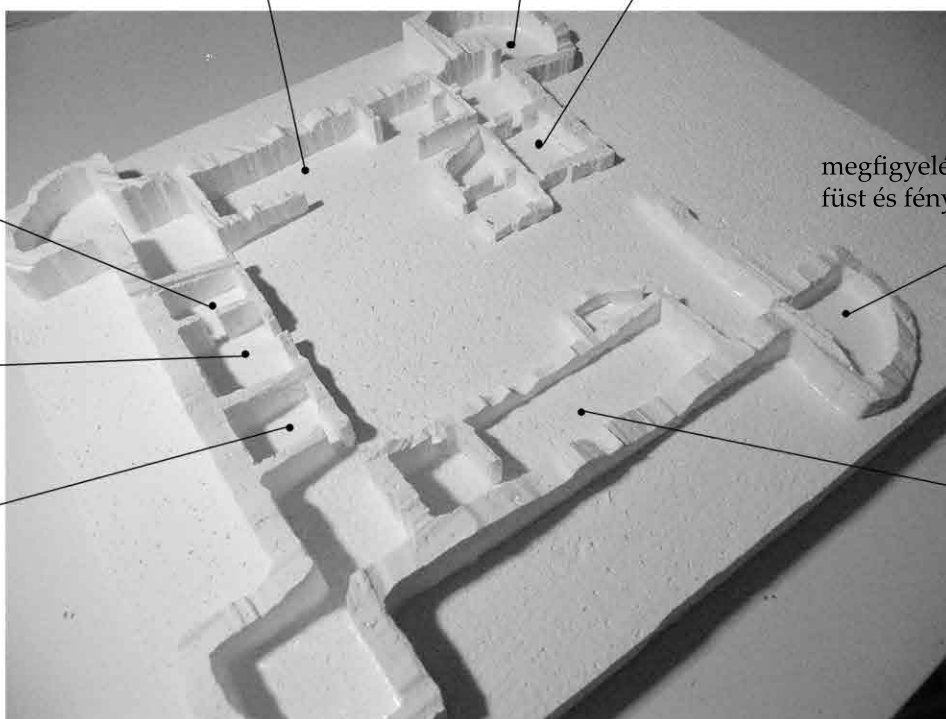
terménytároló,
szárító, aszaló,
örlőkö, fejlett
növénytermeszt

sütő-főző kemence

szentély

megfigyelés, védelem,
füst és fény jelzésekkel

parancsnoki
szállás

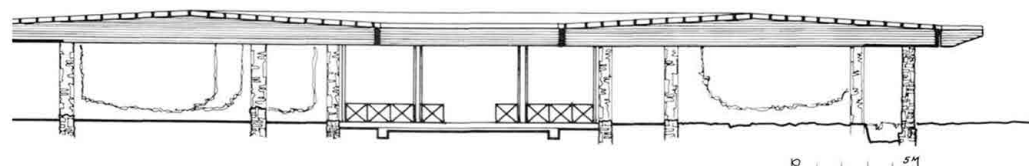
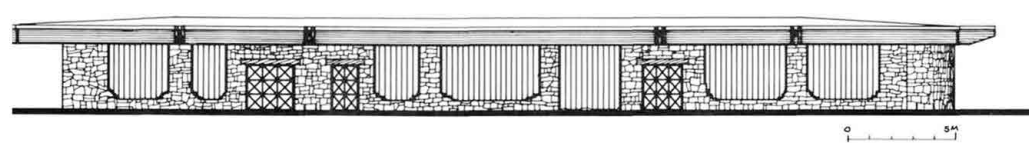
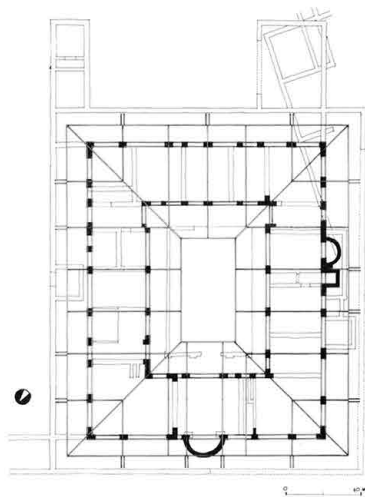
ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK

A Visegrádon található romok a föld alól előkerült, régészeti eszközökkel felszínre hozott maradványok. Megvalósult építészeti példák közül pedig ilyen típusú rom bemutatását szeretném elemezni. (Az előkerült romok alapján kvázi anastylosisként való beavatkozás lehetetlen, mivel a leomlott köveket a környező építkezésekhez széthordták.)

Balácapusztá

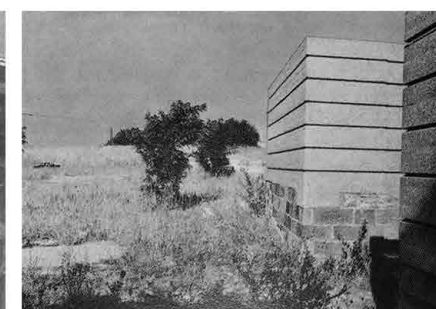
Hasonló helyszíni adottságokkal rendelkezik ez a műemlék, mint Visegrádon a legtöbb rom. Vagyis szabadon áll a természetben, ill. a maradványok mennyisége is hasonló. Többnyire csak falcsonkok, melyekből az alaprajz kivehető.

Balácapusztán olyan védőépületet emeltek, mely védi a romot, és egyben próbálja rekonstruálni a hajdani épület tömegét. A beavatkozás jól elkülönül a római kori falaktól, egyértelművé téve a régit és az újat. Mindezek mellett szimpatikus megoldás számomra a tető fából való kialakítása is, mivel a fa magában hordozza az elmúlás szépségét. Ha majd előregszik, eltűnik, visszakerül a természet körforgásába. Előregedése, esetleges elbontása nem tesz kárt a római műemlékben (például egy betonlemezzel szemben).

Tokod

A felmenő kaputorony kortárs anyagokkal való kiegészítésével közérthetővé vált az épületrész tömege, azonban itt is, mint Balácapusztán múzeumot rendeztek be. Balácapusztá esetén érthető, mert a múzeum régi mozaik padlót védi, Tokod esetében azonban nem tudott megélni ez a funkció (a múzeum azóta érdeklődés hiánya miatt bezárt és megrongálódott).

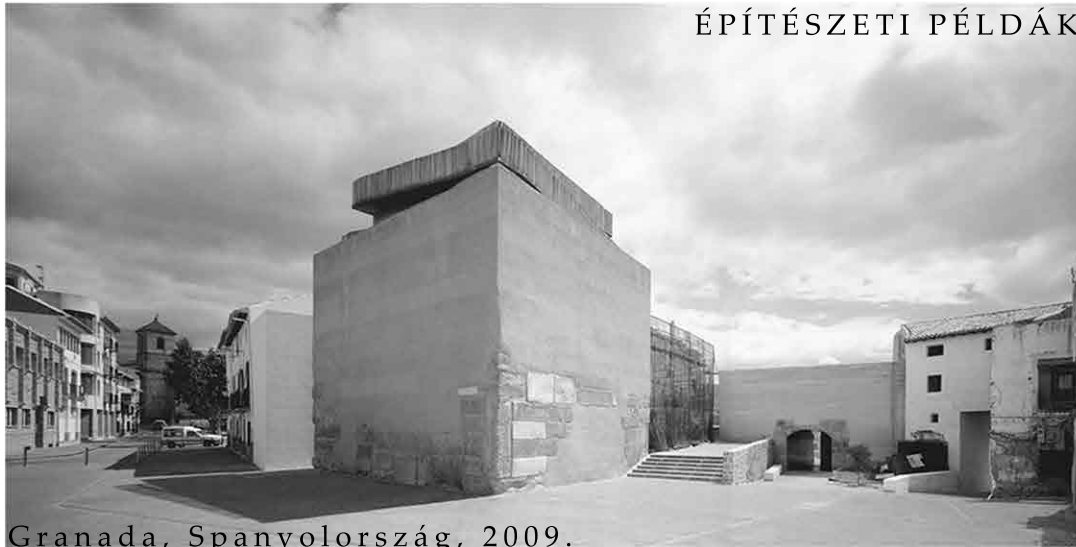
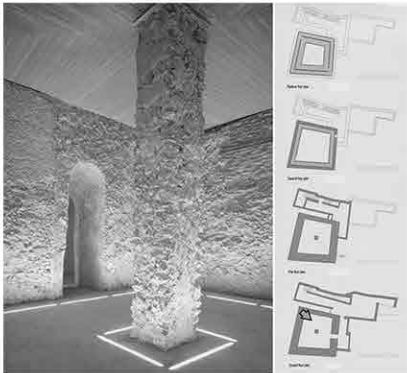

Visegrád

A kőbányai őrtorony ugyan a tervezési feladat helyszínét képezi, azonban jól demonstrálja a romkonzerválás visszasságát. Nem értek egyet a romkonzerválással, mert nem őrzi meg a rom jelentőségét, inkább csak zavaró folt a helyiek életében. Ilyen állapotban nem látogatja senki, csupán kerülgetik.

ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK

Granada, Spanyolország, 2009.

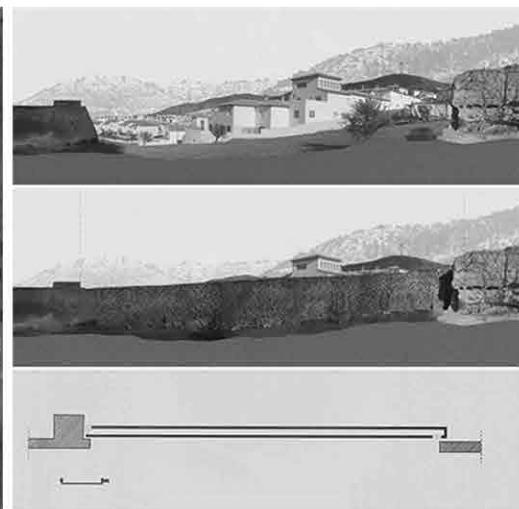
Antonio Jiménez Torrecillas: A Torre del Homenaje és egy magtár rekonstrukciója

Kiemelkedő újjászületése egy kihalt épületnek. Az új és a régi találkozása harmónikusan egységet teremt.

Granada, Spanyolország, 2006.

Antonio Jiménez Torrecillas: A Naszrid-fal rekonstrukciója

A tevező fa lhiányát, nagyvonalúan és alázattal pótolta. Ennek a magatartásnak és gondolkozásmódnak a következménye, hogy nem csak a látvány vált újra teljessé, hanem egy új tér is létrejött. Mindezt a legegyszerűbb eszközök és anyagok használatával.

VISZONY, KONCEPCIÓ, CÉLKITŰZÉSEK

Személyes viszonyomat a műemlékek iránt, így az ókori római romok iránt is, egy Umberto Eco tárca tükrözi igazán. (A szövegben kiemeltem a lényegi részt, de a teljesség igénye végett az alábbiakban elolvasható a teljes szöveg.)

Miért hosszabbítják meg az életünket a könyvek?

Ismerős érzése lehet az embernek, ha azt olvassa manapság, hogy a memóriánk helyébe lépni hivatott új gépek az emberi intelligenciát veszélyeztetik. Akinek dereng valami, abban mindjárt felötlik Platón Phaidrosz-ának az a számtalanszor idézett passzusa, melyben tázst kérdi a fáraó Thot istentől, az írás feltalálójától, hogy vajon nem fosztja-e majd meg az embert ez az ördögi eszköz az emlékezés és így a gondolkodás képességétől.

Ugyanez a rémület foghatta el azt is, aki először látott kereket. Azt gondolhatta az illető, hogy most aztán elfelejtünk járni. Lehet, hogy az akkori emberek nálunk jobbak voltak sivatagi és mezei maratonban, de hamarabb meghaltak, és ma a legelső sorozáson kiszórnák őket. Persze nem azt mondom én, hogy akkor hát semmitől se féljünk, az emberiség egyre épebben és a egészségesebben szokja majd, hogy a csernobili pázsiton piknikeljen; csak azt, hogy az írás segítségével hamarabb megálljt tudunk parancsolni magunknak, aki pedig képtelen megállni, az írástudatlan, ha négy keréken jár is.

Mindig volt, aki feszengve fogadta az emlékek rögzítésének újabb és újabb módjait. A könyvnyomtatás kezdetekor, a silány papír láttán, amelyből öt-hatszáz esztendőnél többet nem nézett volna ki az ember, és beleborzongva a gondolatba, hogy – lásd Luther Bibliáját – akár kézről kézre is járhat ez az izé, az első vásárlók vagyonokat költöttek rá, hogy kézzel rajzoltassák meg maguknak az iniciálékat, mint valami pergamenkódexbe. Az efféle miniatúra-nyomtatványok ma már vagyonokat érnek, de a nyomtatott könyvbe valójában már nem kellett miniatúra. Mit nyertünk ezen? Mit nyert az ember az írás, a nyomtatás, az elektronikus memória feltalálásán?

Valentino Bompianitól származott a valahai jelszó: „Egy olvasó ember kettővel felér.” Könyvkiadó szájából ez kiagyalt szlogennek is hathat, de szerintem inkább azt jelenti, hogy az írás (és általában a nyelv) meghosszabbítja az életet. Attól fogva, hogy fajunk az első, jelentéssel bíró hangokat hallatni kezdte, a törzseknek szükségük lett a vénekre. Lehet, hogy korábban nem kellettek, és félrelökték őket, ha már nem tudtak vadászni. A nyelv kialakulásával azonban a vének a faj memóriájává váltak: körülülték a barlangi tüzet, és elmesélték, hogy mi történt (vagy hogy állítólag mi: ez a mítoszok szerepe) a fiatalok születése előtt. Míg működni nem kezdett ez a társadalmi emlékezet, az ember tapasztalat nélkül jött a világra, és meghalt, még mielőtt szert tehetett volna rá. Ettől kezdve egy húsz éves ifjú akár ha ötezer esztendőssé lett volna máris. Mindaz, ami öelötte történt, és amit annak idején a vének tanultak, a saját emlékezetének is részévé vált.

Ma a könyvek a mi véneink. Észre sem vesszük, de azáltal vagyunk gazdagabbak, mint az analfabéta (aki nem az, de nem olvas), hogy ő csak a saját életét éli, mi viszont megszámlálhatatlanul sokat. [kiemelés S. Á.] A saját gyerekkori játékaikkal együtt arra is emlékszünk, hogy mit játszott Proust; nem csak a saját szerelmünk láza hevít, hanem az is, amelyet Püramosz érzett Thiszbe iránt. Ránk ragadt valami a Szolón bölcsességéből is, szeles éjszakákon néha magunk is megborzongtunk Szent Ilona szigetén, és nem csak a nagyanyánktól hallott mese ját az eszünkben, hanem az is, amelyet Seherezáde mesélt.

Már születni is elviselhetetlenül öregnek születünk, vélhetné mindezek alapján valaki. Pedig nem mi vagyunk elaggottak, hanem a született vagy visszaeső, kisgyerek korától fogva szklerotikus írástudatlan, aki visszaeső, kisgyerek korától fogva szklerotikus írástudatlan, aki nem emlékszik rá (hiszen nem tudja), mi történt március idusán. Emlékezhetnénk persze hazugságokra is, de az olvasás a tisztán látásban is segít. Nem tudván, miben tévednek mások, az írástudatlan a saját jogait sem ismeri.

A könyv igazi életbiztosítás, egy cseppnyi ízelítő a halhatatlanságból. Sajnos, csak utólag, nem előre. De ne legyünk telhetetlenek.

1991

A tárca nyomán szeretném, ha Visegrádon létrejönne egy új élet, ami csatlakozna a megszámlálhatatlanul sok élmény közé, melyek arra várnak, hogy az emberek átéljék őket. Ez a gondolat úgy teljes, ha tisztázva van, mit jelentenek a romok, építmények az épített világunkban. Ezt a kérdést Hajnóczi Gyula fogalmazza és válaszolja meg a legpontosabban:

„Az építész ezt vallhatja és vállalhatja: az épített környezet nem egyszerűen fizikai környezet, hanem tárgyiasult emberi magatartásforma, amely – még vitatható megnyilvánulásaiban is – az építészet sajátos eszközeivel realizált életmozzanatok summája.”

Tehát ami Visegrádon kőbe rakódott, az valójában nem csupán egy funkcionális épület, hanem egy birodalom eszmeisége.

Az emberek akkor tudnak olvasni az épületekből, ha ott tartózkodnak. Akkor tartózkodnak ott, ha van benne élet. Akkor van benne élet, ha rendelkezik valamilyen funkcióval. Tehát ezeket a romokat nem valamiféle statikus múzeumi tárgyként szeretném kezelni, hanem mint kihasználható, jó lehetőséget a Dunakanyarban. Azáltal, hogy funkciója lesz a romnak, egyben gazdája is lesz rögtön, ami azzal jár, hogy van, aki szívesen karbantartja, gondozza. Így a műemlékeknek aktív védelme lesz. Persze a dolgok velejárója, hogy a romokat ki kell egészíteni, hogy alkalmasak legyenek bizonyos funkció ellátására. A kiegészítés célja nem csak a funkció fogadása, hanem az olvasás segítése is.

Mezős Tamás egyik cikkére támaszkodva merem állítani, hogy az eredeti állapot visszaállítására törekvő rekonstrukcióra nagyon kevés adat áll rendelkezésre, ezért az ilyen kísérletek eleve bizonytalanok, hibásak, és történelmi viszonylatokban pedig kicsinyesek. A reneszánsz érdeme és példás hozzáállása római korhoz abból adódott, hogy a feledésbe merült antik formákat, megoldásokat felidézte, római szellemben, de a kor igényeinek megfelelően alkalmazva, továbbfejlesztve.

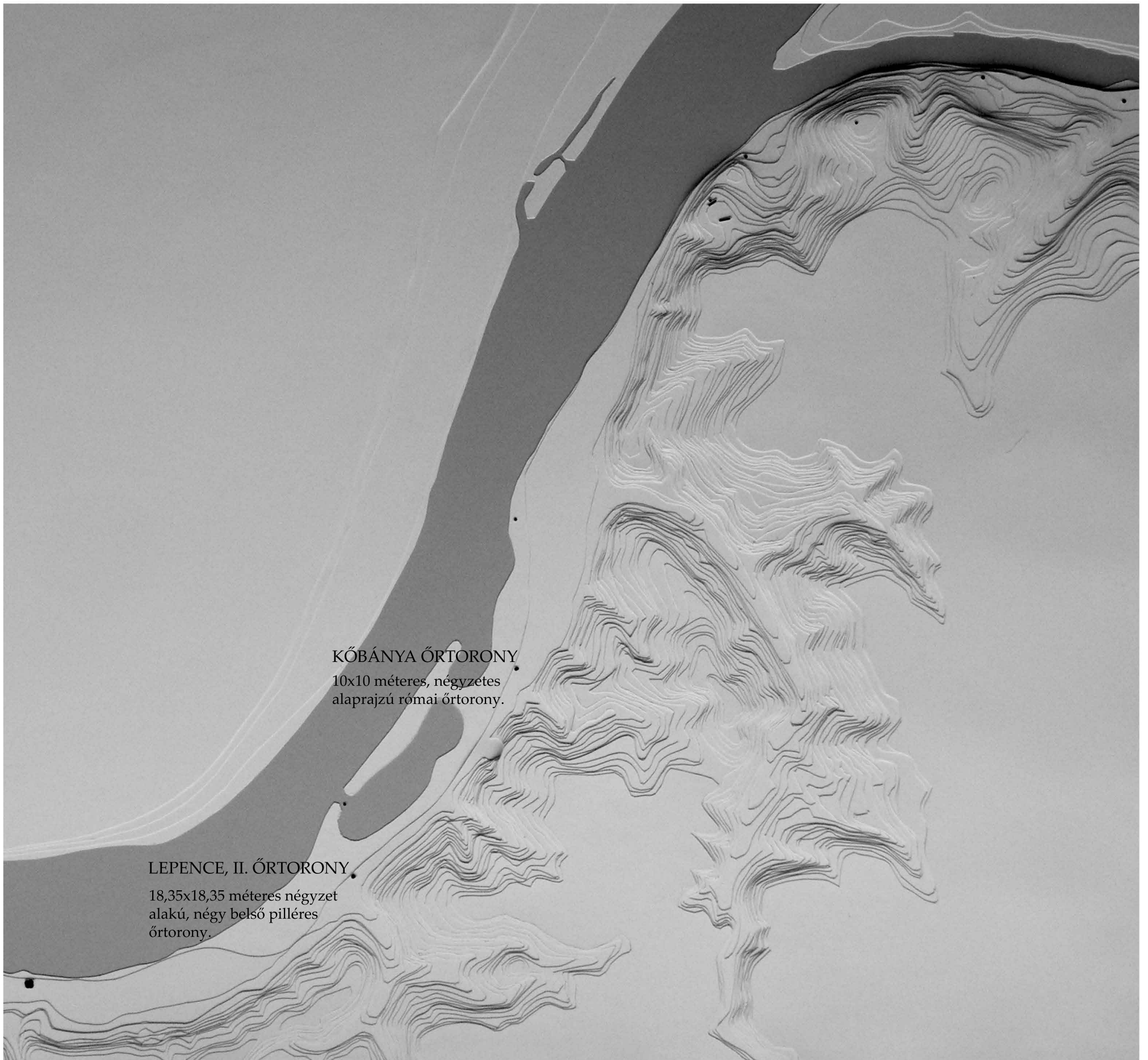
Az építészeti viszonyulás a romokhoz a következő lenne: hozzáépítés, ráépítés. Nem is rekonstrukciónak nevezném, inkább kiegészítésnek, mely felhívja a figyelmet az ókori rom helyére, építészeti struktúrájára, kiegészíti a falcsonkokat, hogy az így létrejövő új tér értelmezze a római emlékeket az ott tartózkodó számára. Mindezt olyan módon, hogy a figyelem a régin legyen, az új csak segítsen az olvasásban, ne eltereljen.

Az itt található épületmaradványok méretükből adódóan nem meghatározó elemei a tájnak, soha nem is voltak azok, mivel sokáig a föld alatt „rejtőzködtek”, ezért a feltárással inkább új keletkezik az adott helyen, ami ellentmondásban áll a hely fontosságával. (A gizellamajori erőd esetében a védőtetős kialakítás már-már sebet is ejt a tájban.)

Ezek az épületek típusok eredményei. Egy-egy ilyen típusú őrtoronyból, kiserődből, burgusból sok tucat van Magyarországon, Európa szerte pedig több száz. Így önmagukban nem értékhozóak, hanem csak közvetítik egy világ gazdagságát, szépségét, ami azért nem jut tovább az emberekhez, mert parlagon heverve konzerválják őket.

A ráépítés felfogható állagmegóvásként is, melyre alapvető szükség van egy római kori emlék megőrzése érdekében.

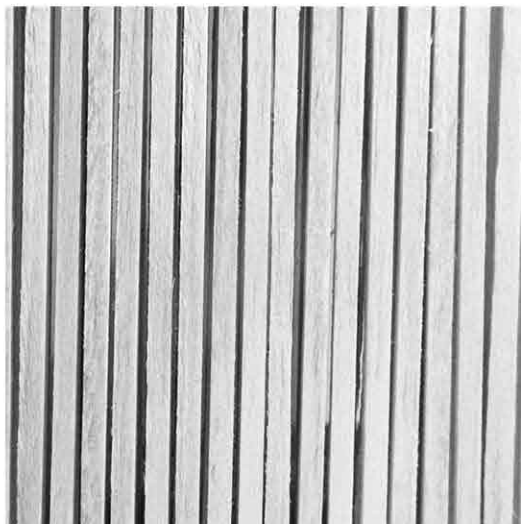
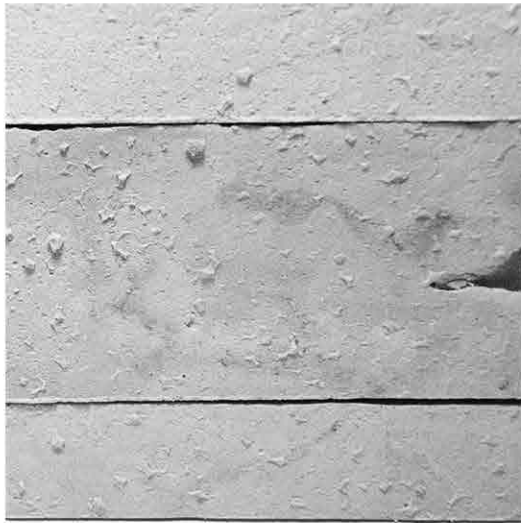
A limes pontjai egy hiányosságra is felhívják a figyelmet. Nem lehet önmagukban vizsgálni az őrtornyok maradványait, fontos a kapcsolatuk. Ám kapcsolat jelenleg nincsen, ami adódik abból, hogy maguk a romok sincsenek kezelve. Régen a Duna parton húzódott a limes út, ami összekötötte őket. Napjainkban csak a 11-es főút emlékeztet(het) erre az útra. Visegrádon egyelőre nem valósult meg közvetlen kapcsolat ember és víz között. (Néhány éve épült egy part menti sétány, ám ez is nélkülözi a víz valódi közelségét.) A limes maradványainak felélesztése jótékony hatással lenne a folyóparti életnek, valami, ami levonzza az embereket a vízhez, mindamellett, hogy az őrtornyok összefüggésükben is értelmezhetővé válnak egy igényesen kialakított partszakasszal. Emellett a Bős-Nagymarosi vízlépcső által okozott tájseb is tátong a Duna parton, amit ennek keretein belül lehetne kezelni.

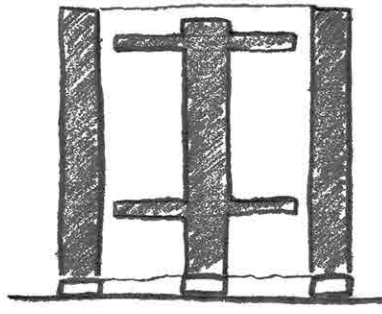
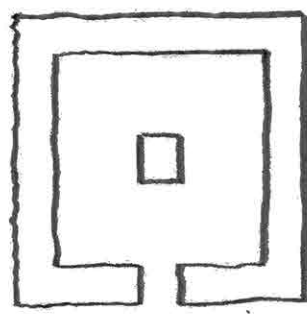
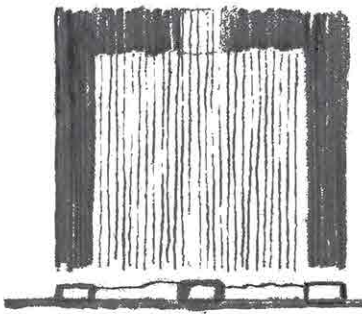
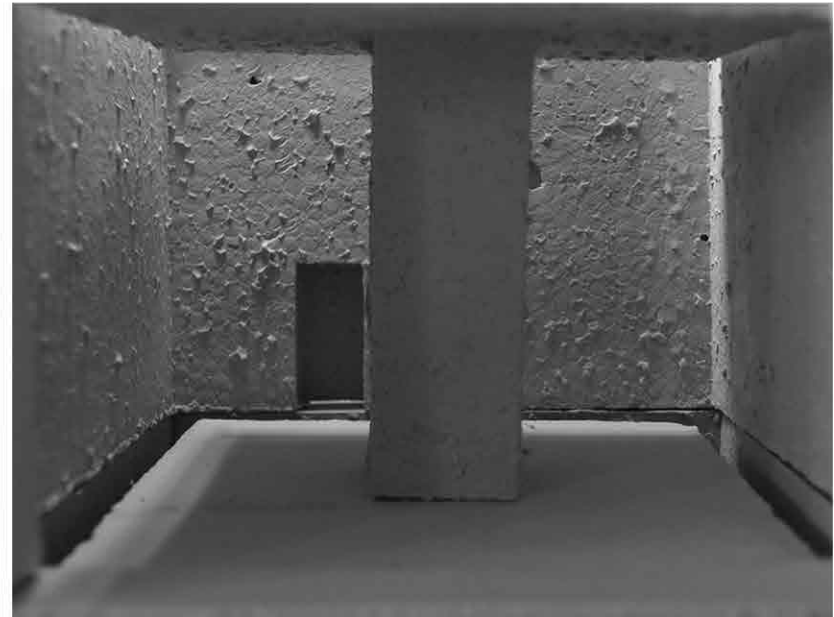
KÓBÁNYA ŐRTORONY
10x10 méteres, négyzetes
alaprajú római őrtorony.

LEPENCE, II. ŐRTORONY
18,35x18,35 méteres négyzet
alakú, négy belső pilléres
őrtorony.

A tervezési folyamat elején kiválasztottam két helyszínt a következők alapján: rendelkeznek megmaradt alaprajzzal, felmenő falazattal, valamint a léptékük megengedi, hogy tanulmány makettek alapját képezzék. A makett kísérletek m 1:100 léptékben történtek. A kísérletek a rekonstruálható terek megismerésére, a fény építészeti elemként való kezelésére, a régi és új viszonyára, az anyag karakterére irányultak.

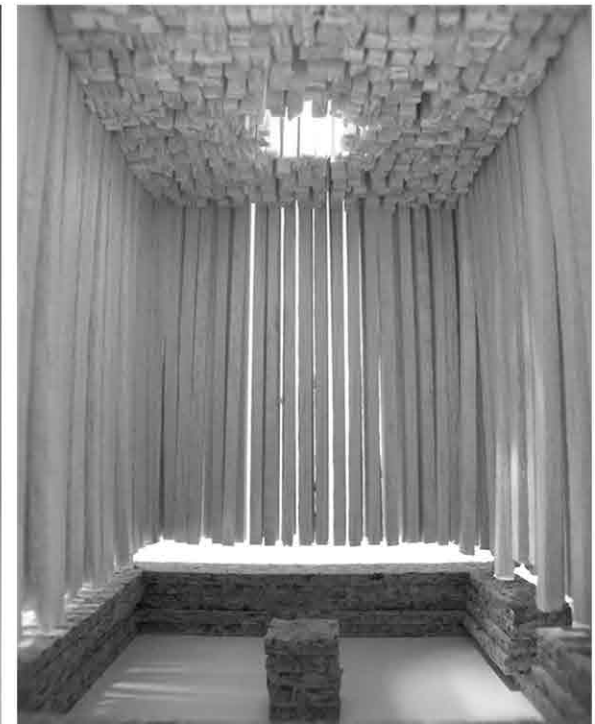

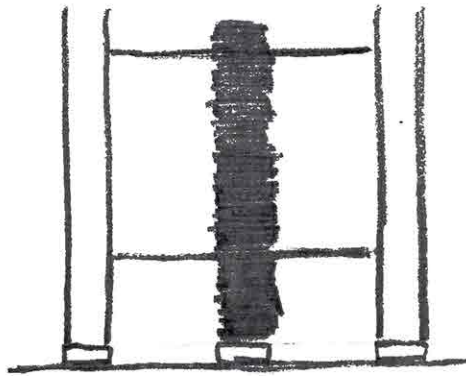
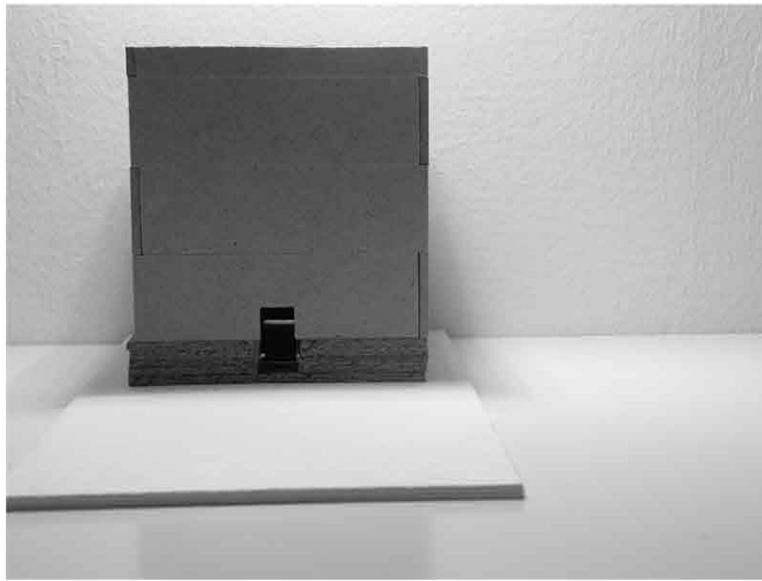
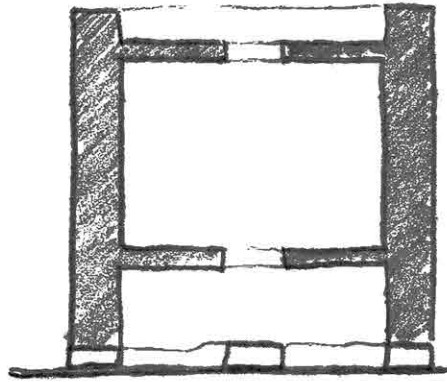
Anyagminták. Hdf lemez, gipsz, balza
fa. Minden anyag többféleképpen
strukturálva, feldolgozva.

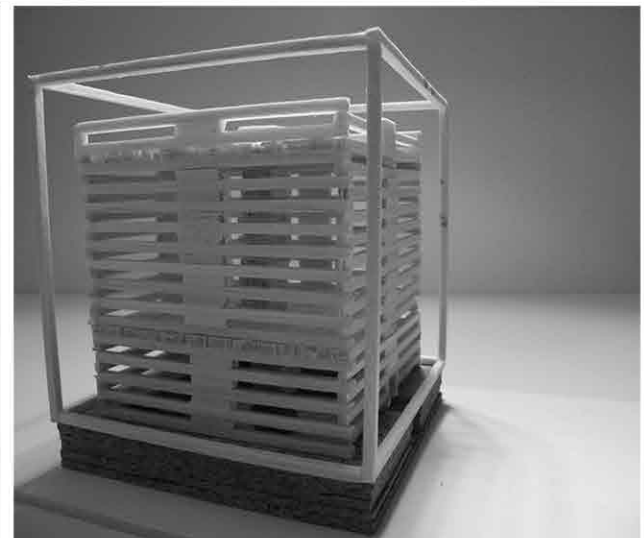
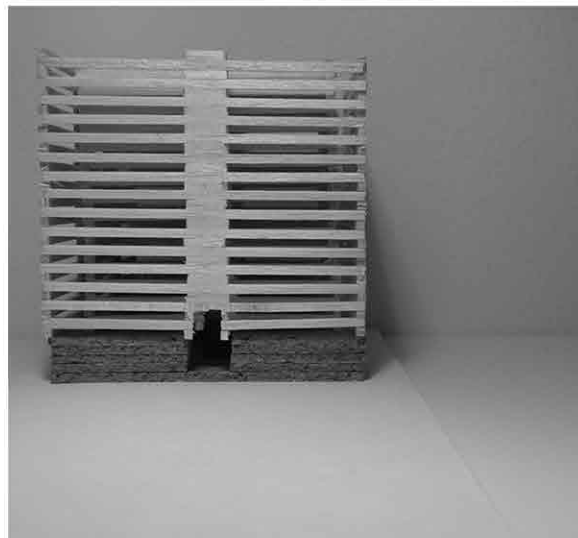
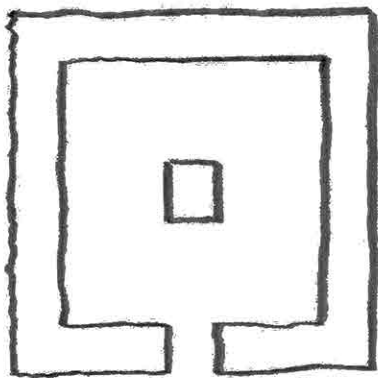
KŐBÁNYA ŐRTORONY

10x10 méteres,
négyzetes alaprajzú,
római Őrtorony, egy
belső pillérrel.

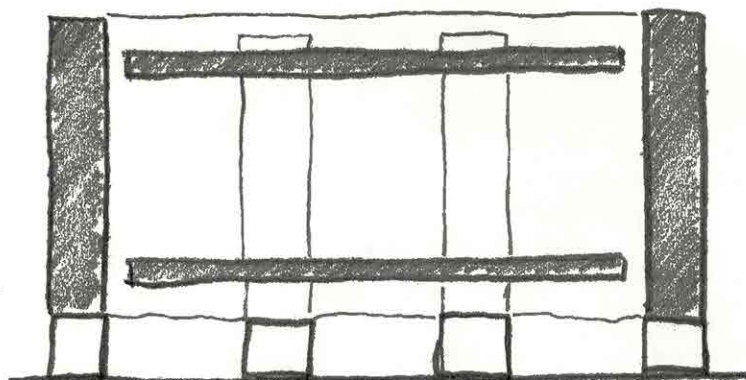
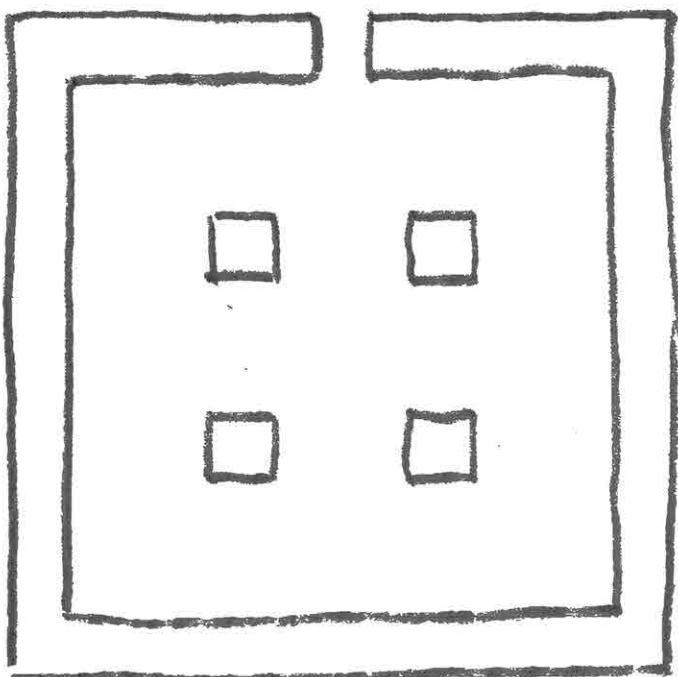
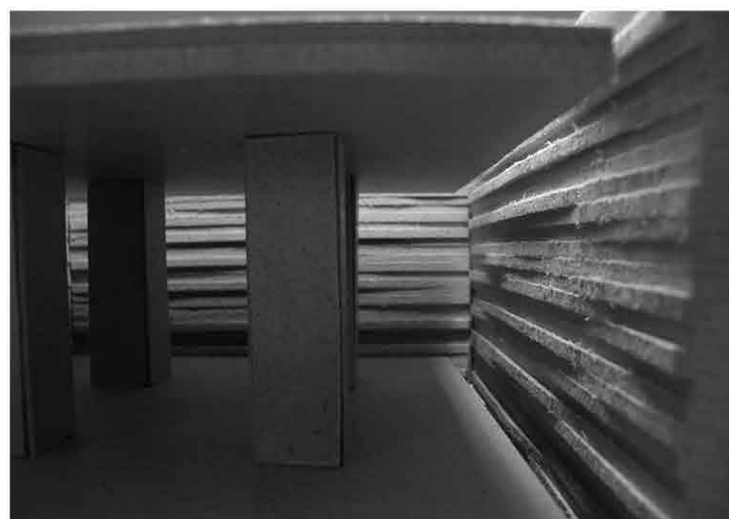

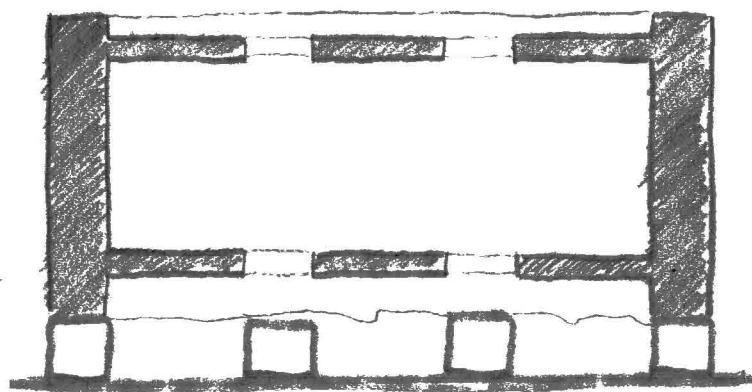
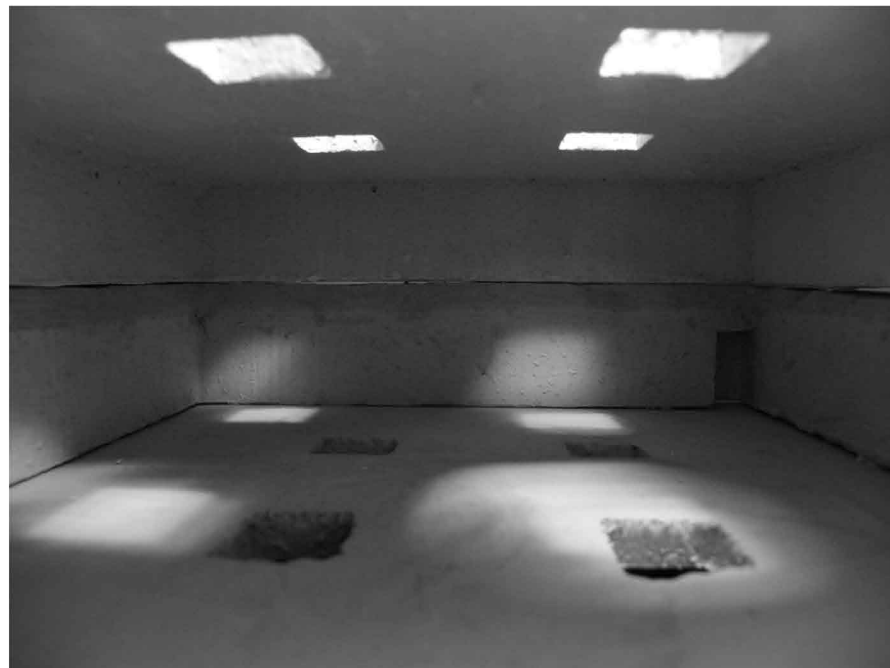
KŐBÁNYA ŐRTORONY
10x10 méteres, négyzetes
alaprajzú, római őrtorony,
egy belső pillérrel.

LEPENCE, II. ÓRTORONY

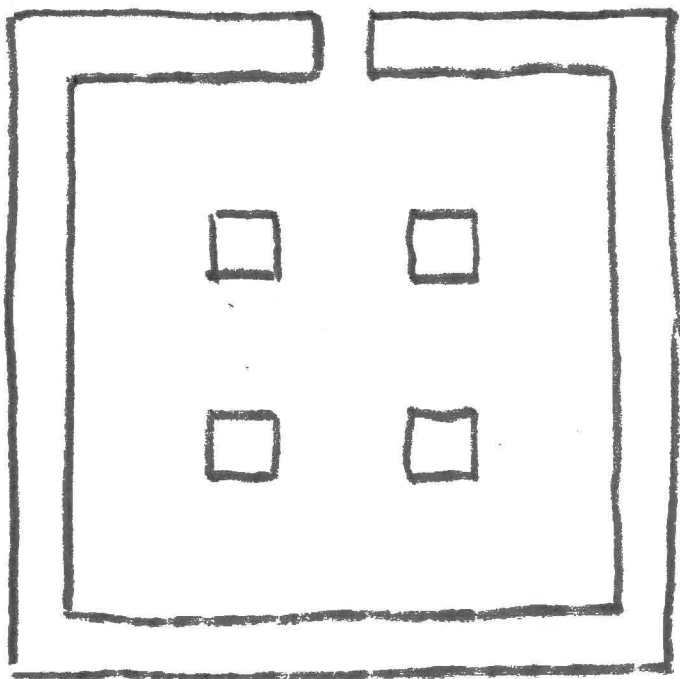
18,35x18,35 méteres négyzet alakú, négy belső pilléres órtorony.

LEPENCE, II. ÓRTORONY

18,35x18,35 méteres négyzet alakú, négy
belső pilléres órtorony.

tervezési program alappontjai

rendszer (i)

A római maradványok kiegészítését, rekonstrukcióját meghatározza a fennmaradt romok mennyisége, minősége. Az őrtornyok esetében három csoportot lehet elválasztani. Első: amikről a legkevesebbet, tehát csak feltételezett helyüket tudjuk (Szentgyörgypuszta, I; Kisvillám; Rév utca aluljáró). Második: a megmaradt kövekből konkrét alaprajzi méret szerkeszthető ki (Szentgyörgypuszta, II.; Várkert). Harmadik: alaprajzok, felmenő falazatok, alapozások maradtak fenn (Kőbánya, Lepence, I.; Lepence, II). Az őrtornyok visszaállításánál, jelzésénél ezek a kiinduló pontok együtt alkotnak rendszert. A két erőd erős önálló objektum, minkét esetben egyedi arcuk van a láncolatban.

funkció (ii)

A rekonstrukciónak akkor van értelme, ha lesz funkciója a rekonstruált épületnek. Ha van funkciója, van gazdája, van aki valóban gondozza, fenntartja a létesítményt, így a visszaépített teret valódi látogatók töltik meg élettel.

Minden esetben a funkció, a szűkebb környezeti adottságból, hiányosságból, lehetőségből fakad. Ezáltal a helyi környezet formálja saját képéből adódóan az épületeket. A funkciót persze befolyásolja az is, hogy a rendszerben melyik elemről van szó, melyik csoportba tartozik.

anyag (iii)

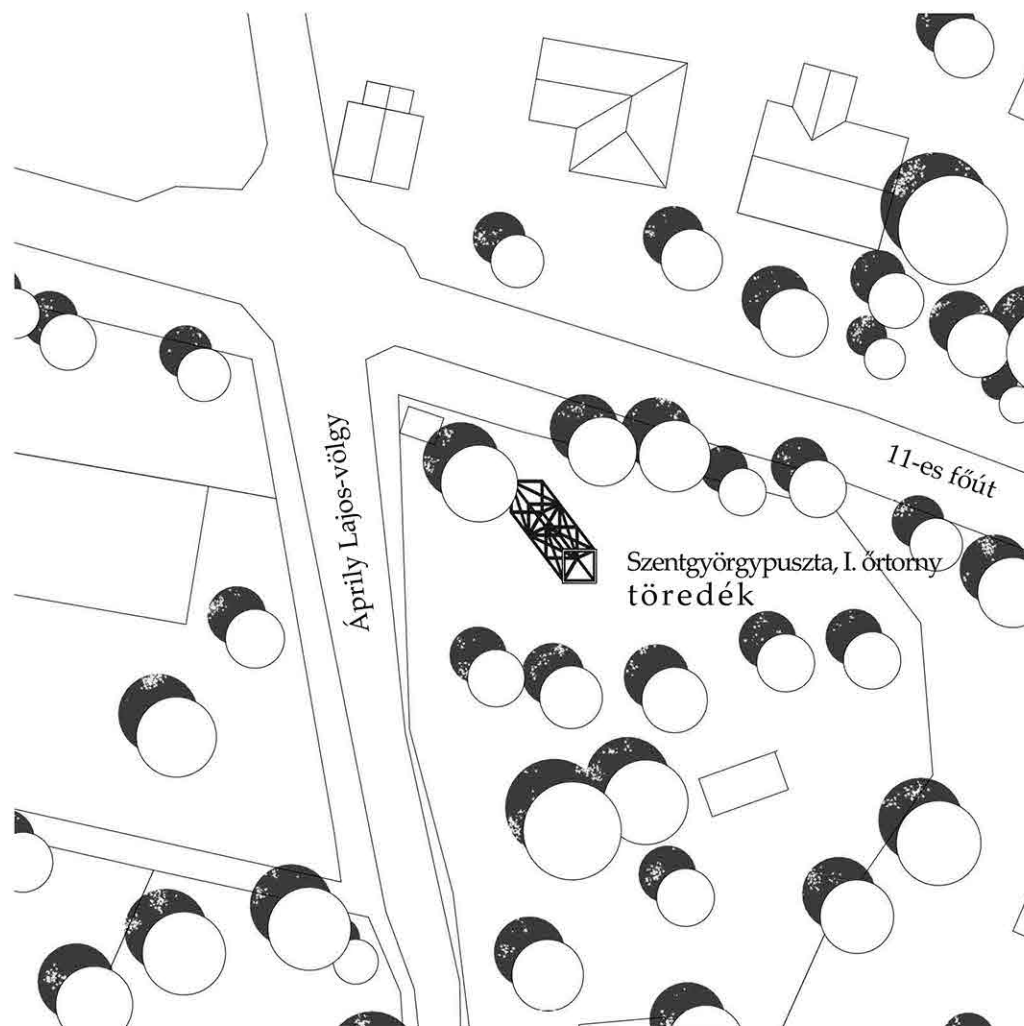
A fa a kiinduló alapja a rekonstrukciónak. Egységesen minden helyszínen fából épül fel vagy egészül ki az épület. A fa ezerarcúsága, lehetőséget ad egy erős egységre, mégis szerkesztésében, részleteiben, keresztmetszeiben kibontakozhat minden torony visszafogott egyénisége.

út (iv)

Az út, amely lehetőséget kínál a római helyszínek bejására, kerékpárral, gyalog, futva vagy lóháton. Valójában ez csak egy új útvonal a már meglévő utakon.

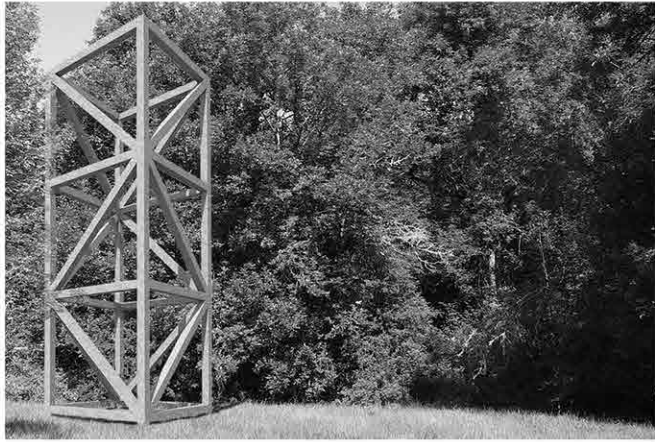
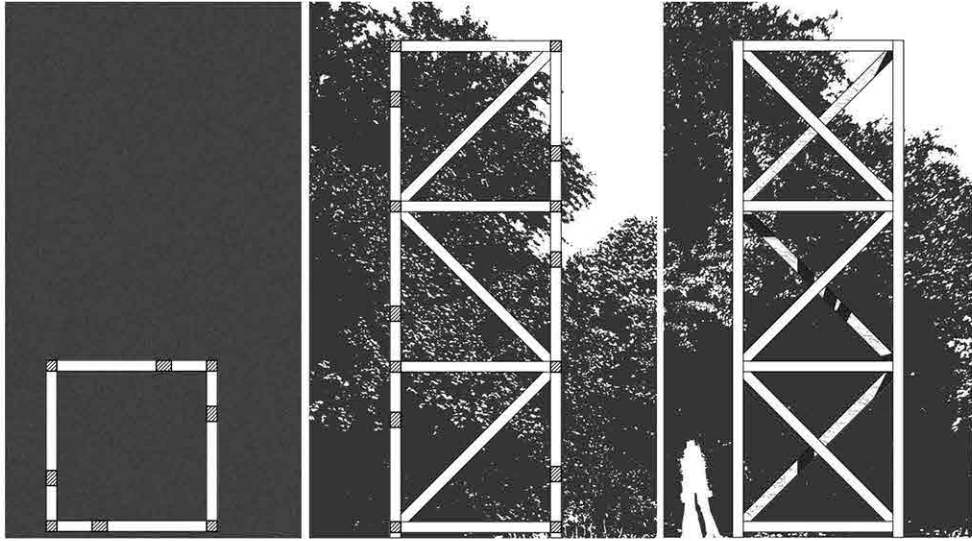

Szentgyörgypuszta, I. órtorony
töredék

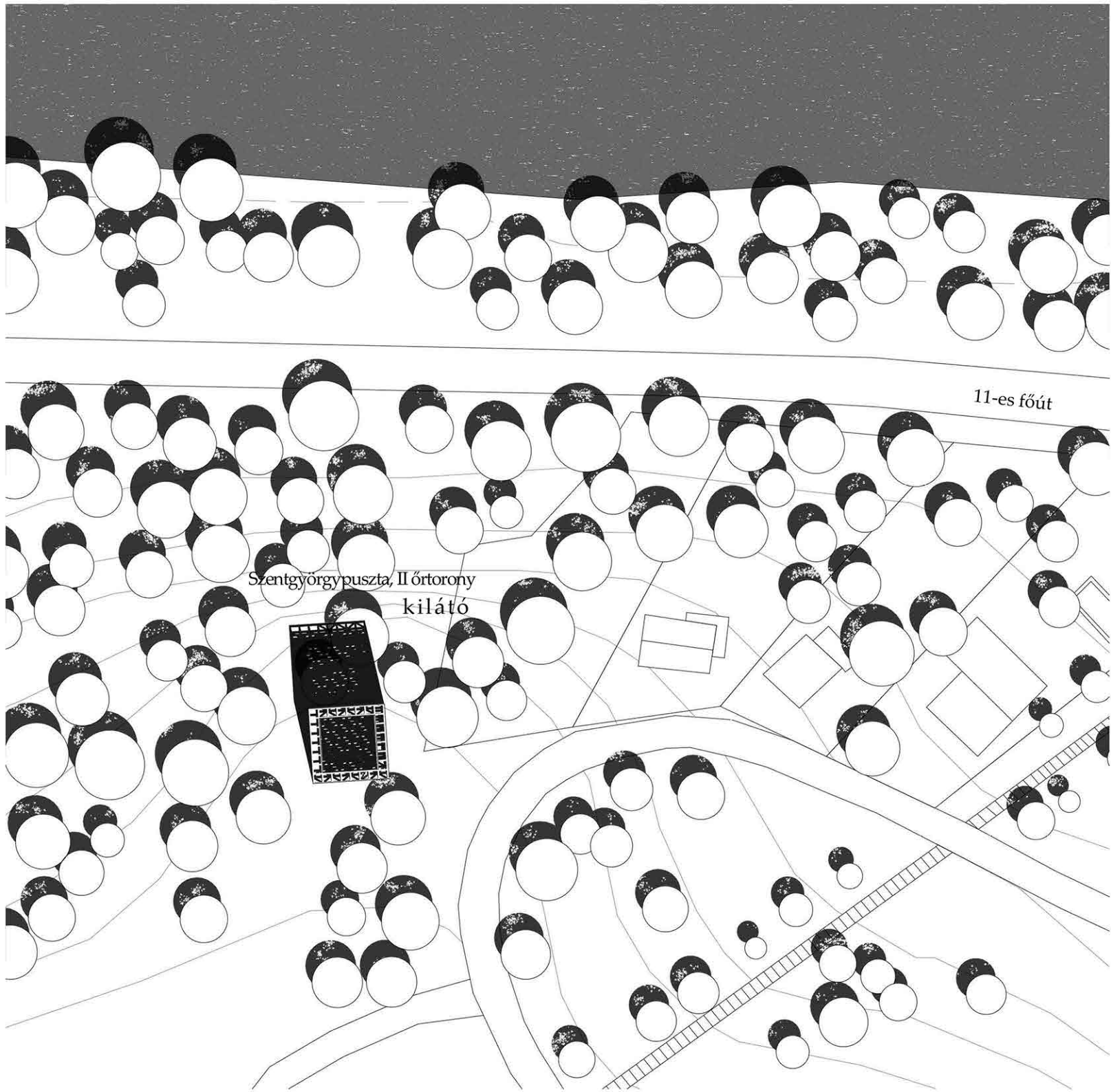
Ezen a helyszínen feltehetően 4. századi őrtorony maradványaira bukkantak. A leletek magánterükről kerültek elő.

A 20x20 cm-es keresztmetszetű gerendákból épülő torony-váz nem csak jelzése az egykori őrtorornak, hanem egy kiindulási alap váza azoknak a tornyoknak, amelyeknek csak feltételezett helyük maradt fenn csupán.

Szentgyörgypuszta, II. óratorony
kilátó ■

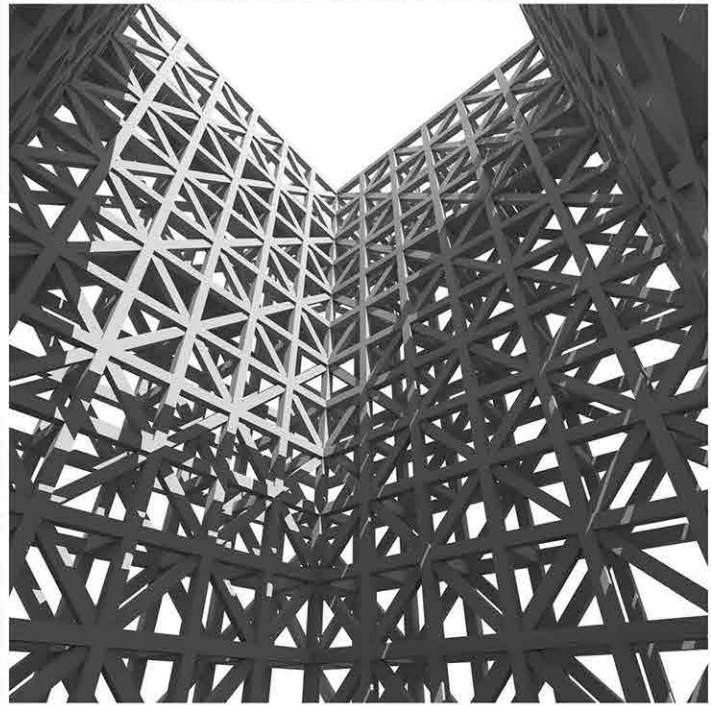
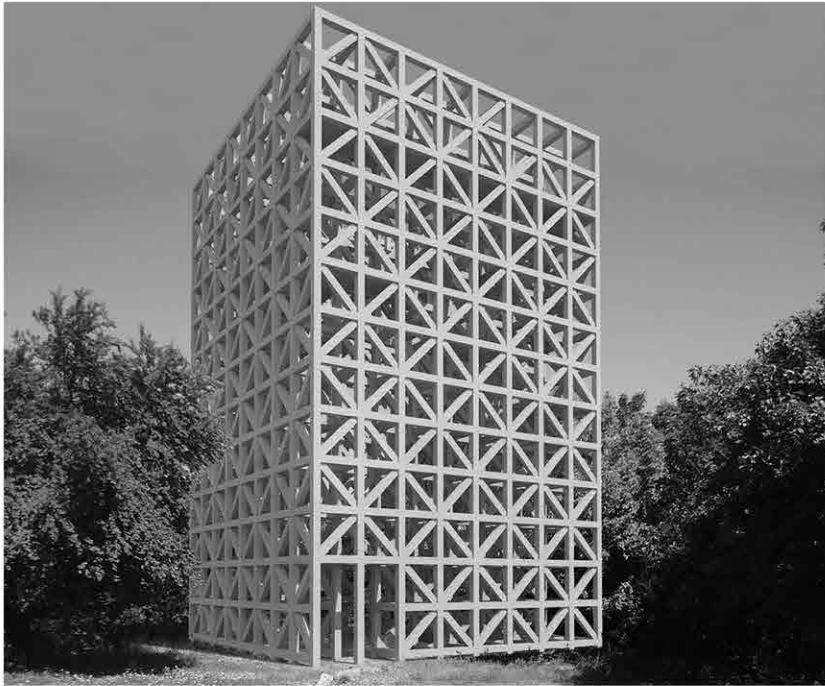
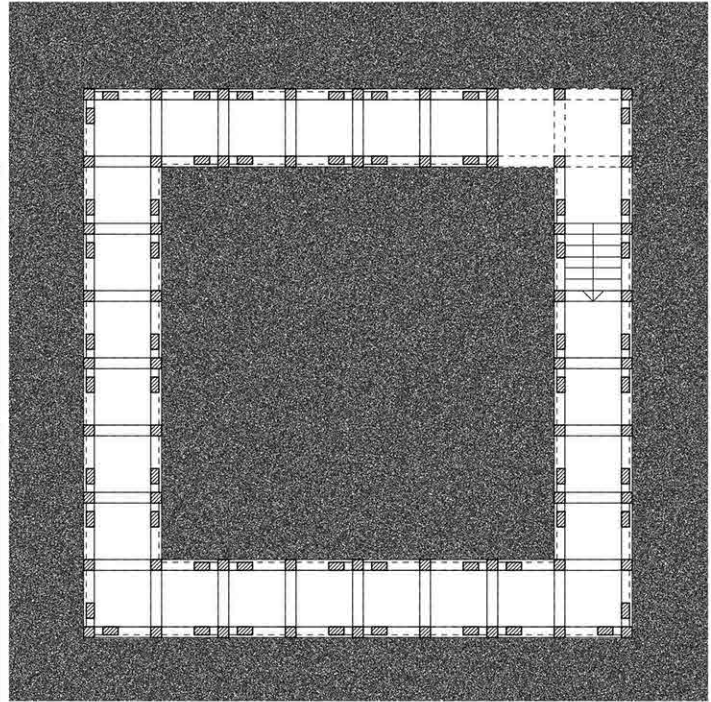
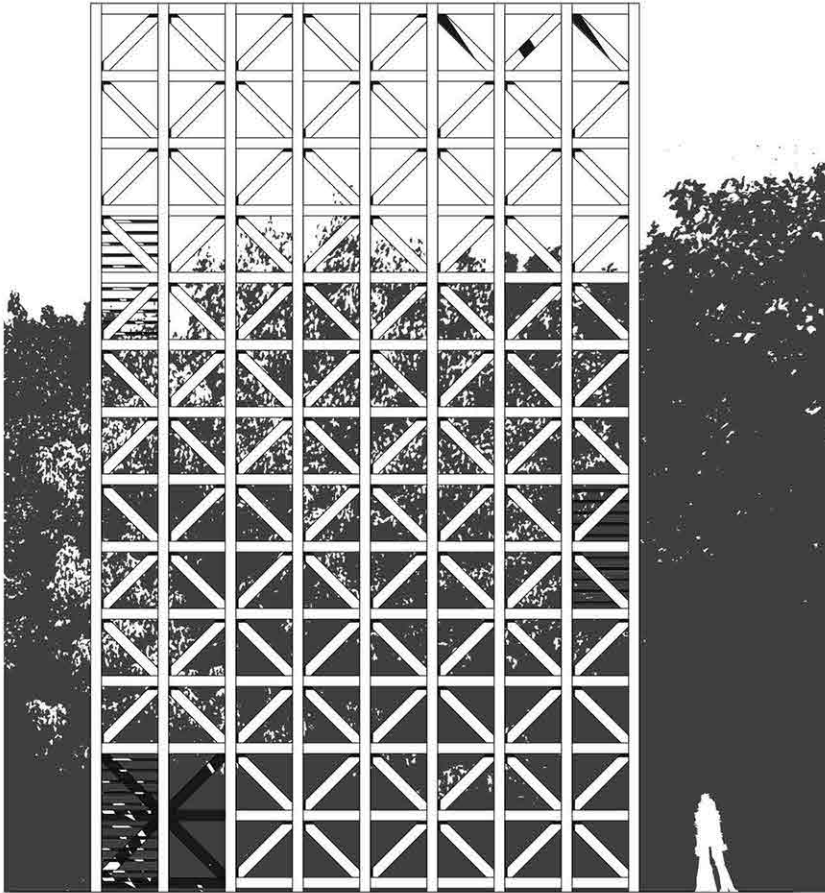

A Dunára néző dombon 10x10 méteres alapterületű őrtorony maradványait tárták fel. Ez lehetett az egyik torony, mely felelős volt a folyón való kereskedelemért és átkelésért.

A kilátó szerkezete fa rácsos tartó. A két sík rács között emelkedik a lépcső.

A kilátó függőleges oszlopai 20x20 cm tömör keresztmetszetű fűrészáru, valamint a vízszintes gerendái is. A ferde merevítők 20x15 cm keresztmetszetű gerndák, amik nem az oszlopok és gerendák tengelyében helyezkedik el, hanem a belső síkjukra van illesztve. A lépcső 5 cm vastag pallólapok, melyek a ferde merevítők közé van illesztve.

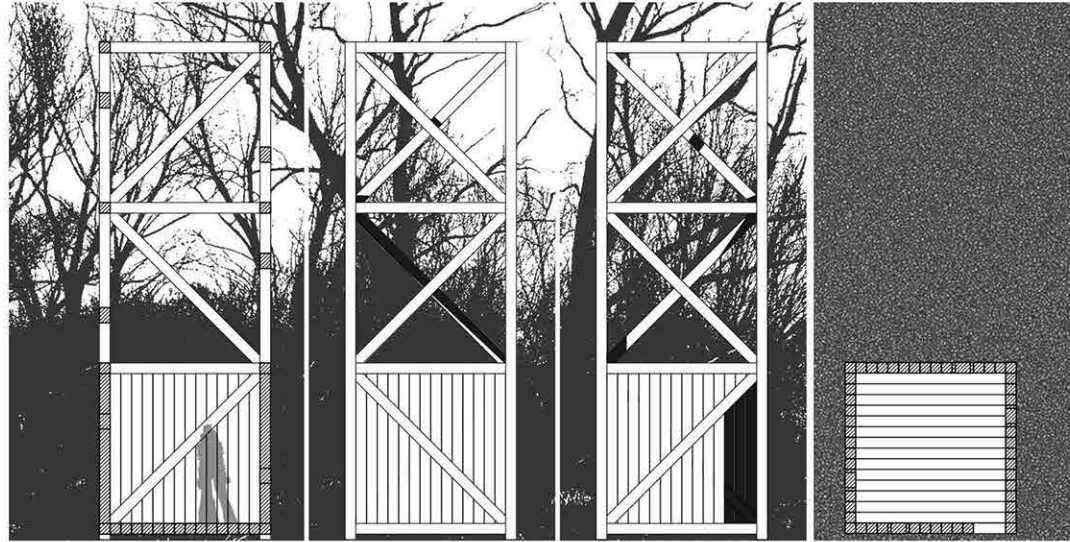
Kisvillám, óratorony (?)
mélázó

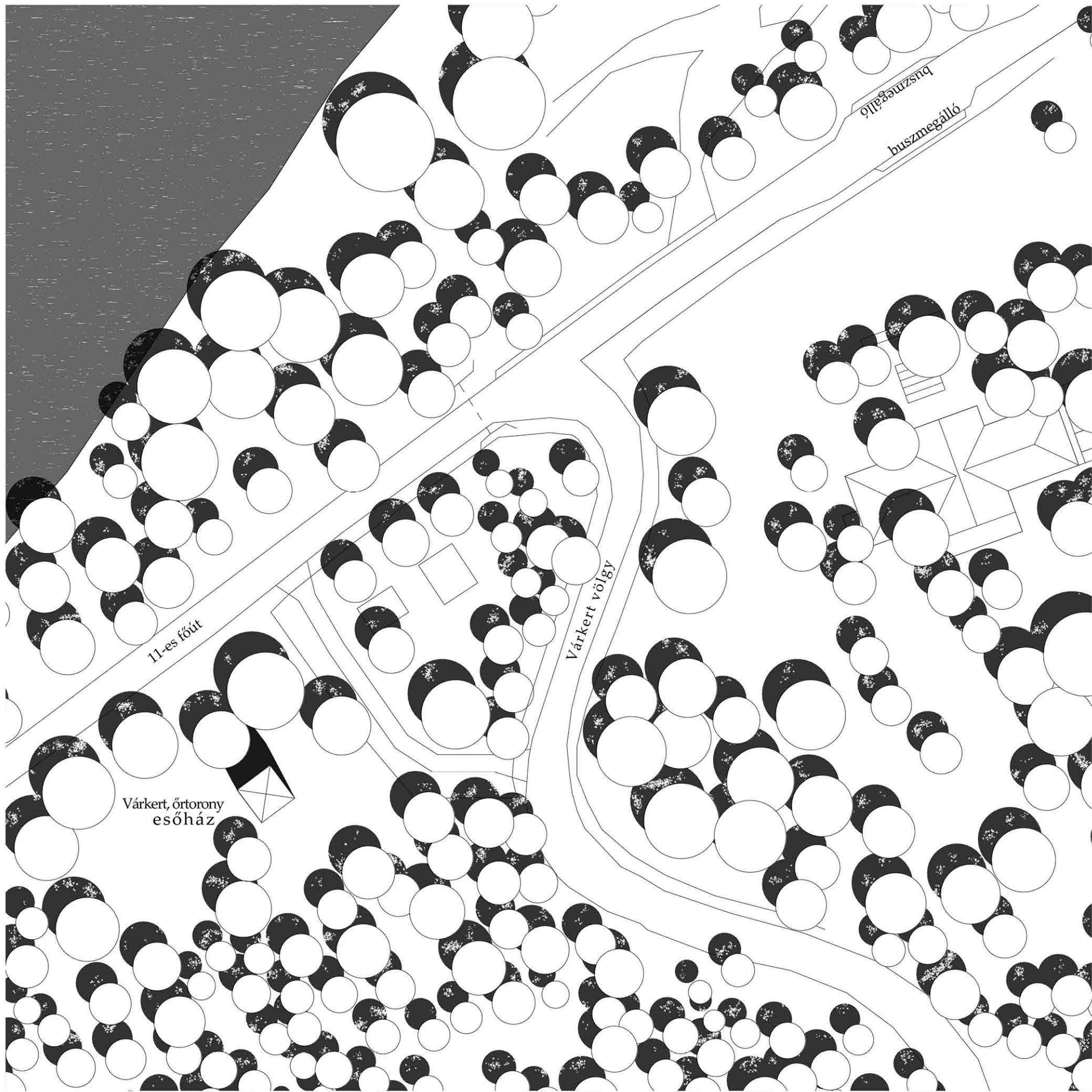
Földmunkák során egy 2. századi
fa őrtorony maradványait találták
meg.

A fa váz-alap kiegészül az alsó
raszterben egy gerenda
kitöltéssel. A kitöltő gerendák
keresztmetszete ugyanolyan
20x20 cm-es keresztmetszetűek,
mint a váz elemei. Tér alakul ki
a torony aljában a hegy tetején.
Lehetőség nyílik az elvonulásra,
gondolkodásra.

Várkert, óratorony
esőház.

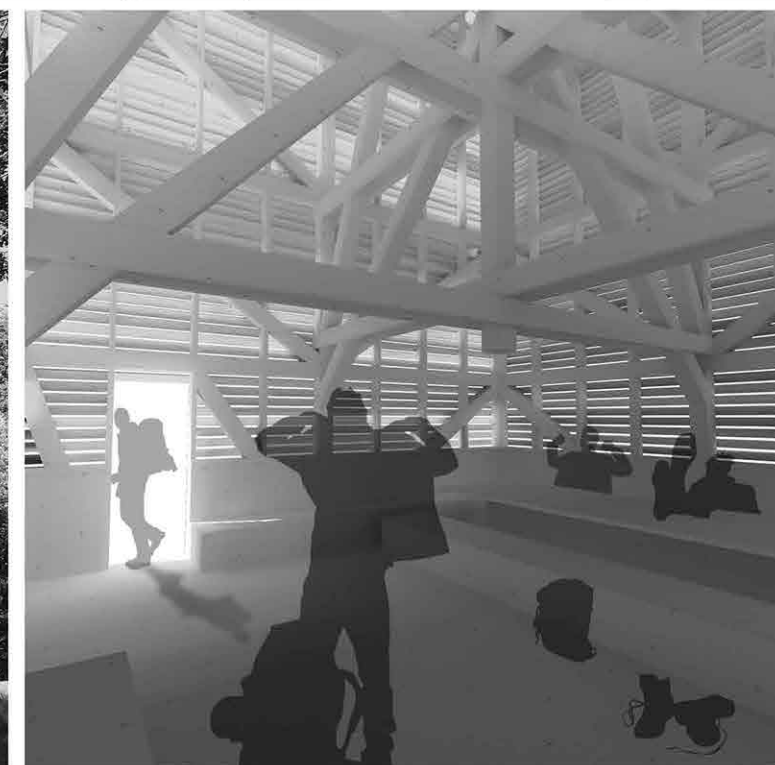
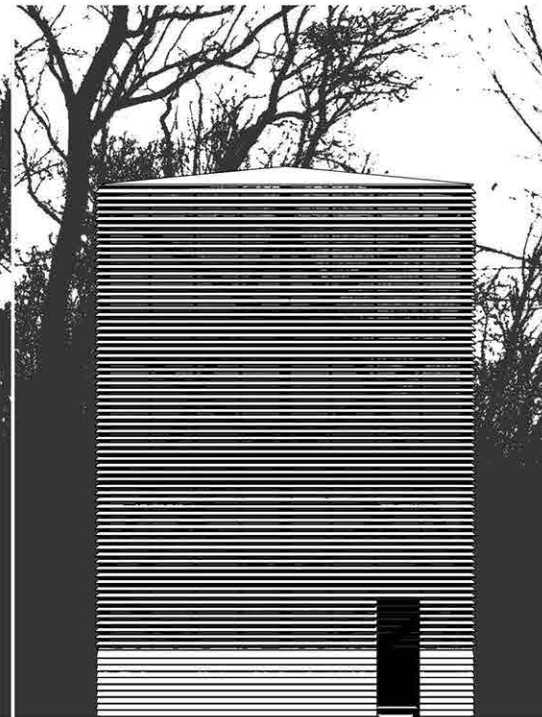
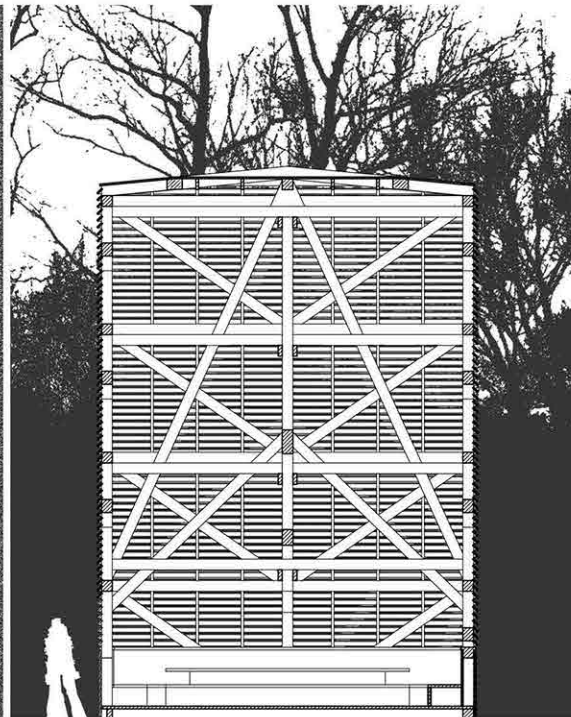
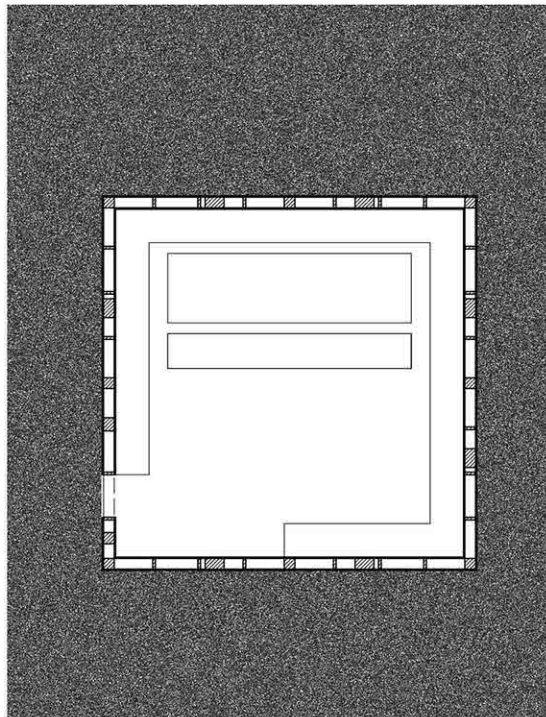

A Várkert völgy bejáratánál egy Dunára néző földterazon kb. 7x7 méteres alapterületű 2-3. századi őrtorony maradványai kerültek elő, mely feltehetően a 3. század végén el is pusztult.

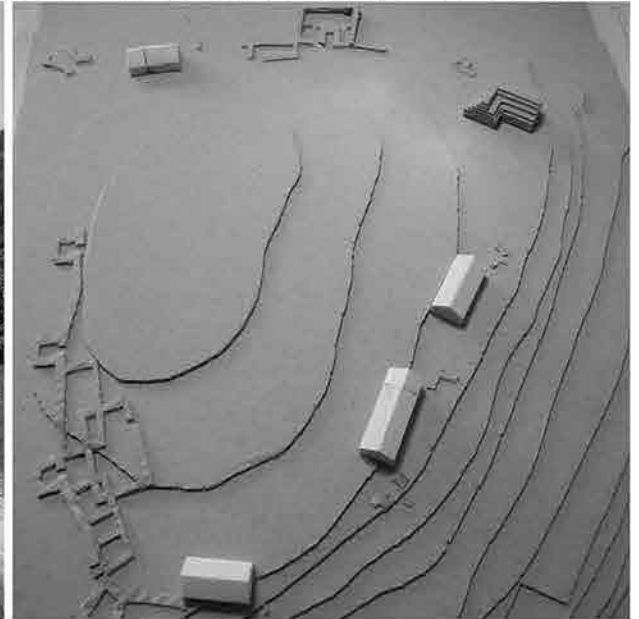
A Várkert völgy fekvéséből adódik az új funkció. Innen indulnak turista utak a Visegrádi-hegységbe. A völgygel szemben a Szentendrei sziget csúcsa látszik, ami kedvelt evezős célpont. A Dunaparton pedig jelentős a kerékpáros forgalom. Az esőház egy olyan menedék, pihenő pont, mely minden szabadidős tevékenységet segít. A fa vázszerkezetre egyetlen nagy tető kerül, mely lepergeti magáról a vizet, a fényt beengedi a ferde rések között. Valamint pad, asztal kerül bele, csak a legszükségesebbek.

A tető rézlemezzel van burkolva, a víz elvezetésére pedig közvetlenül alkalmas a homlokzat, amin végig csorog a víz. A homlokzat 45 fokos deszkából áll, amik egymástól elhúzva vannak felszerelve a falváz pallókra.

Visegrád-Sibrik-domb
tábor helye

A Duna fölé emelkedő löszterazon a szabálytalan háromszög alakú római katonai tábor a dunakanyari limes legjelentősebb objektuma. 300 fős katonaság állomásozott itt egykor. A vár eredeti bejárata nem ismert pontosan, feltételezik, hogy a Dunára nézett. Az egykori bejáratot négyzet alakú őrtoronnyal zárták le, miután már nem használták, mint castellum. Miután a rómaik teljesen elhagyták az erődöt, barbár népek költöztek be és laktak itt. Államalapítás után ez lett az első várispánság.

Tatárjáráskor pusztult el végleg.

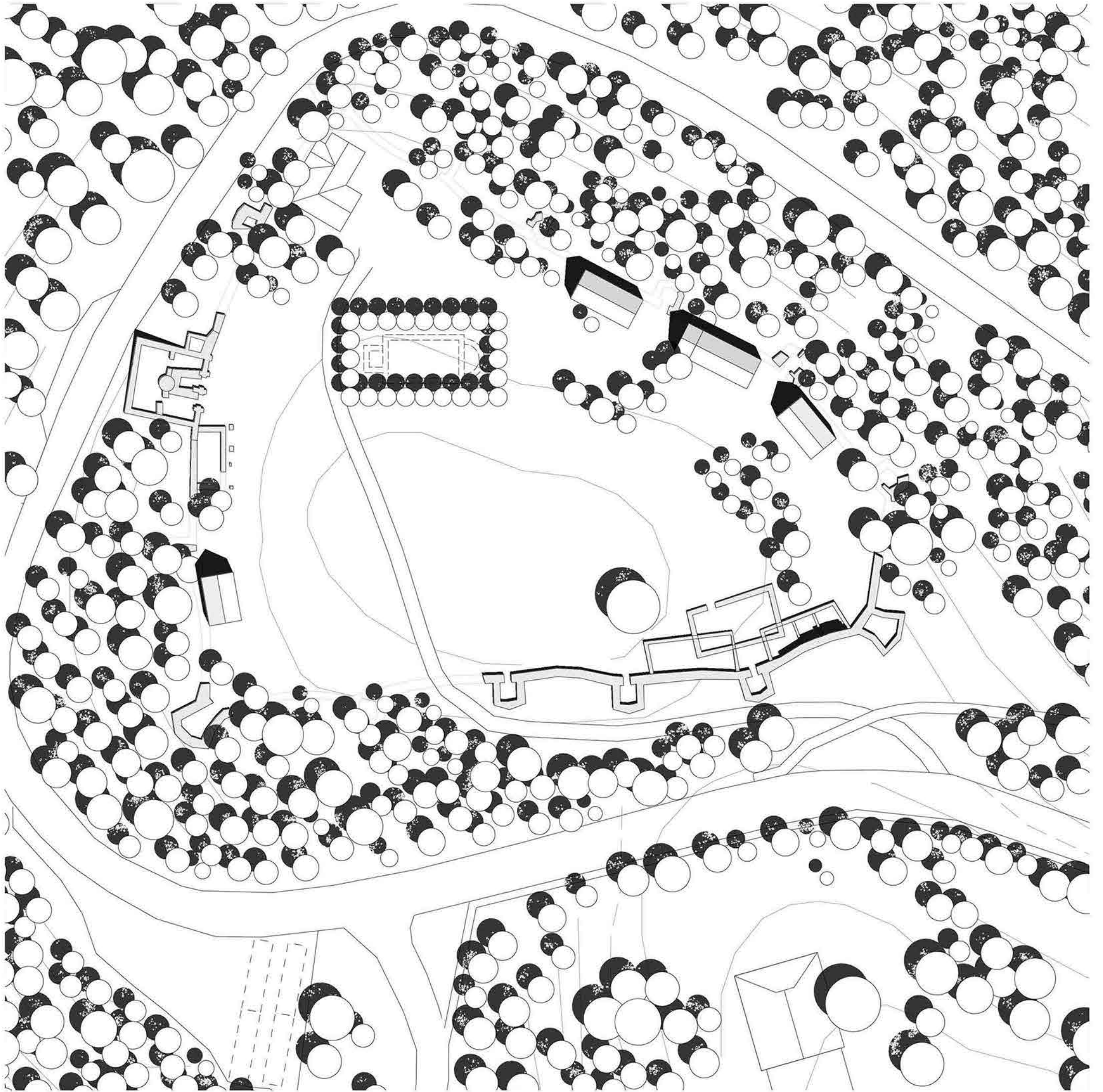
Jelenleg a látható, 40-50 cm magas romok konzerválva vannak.

Néhány helyen jelzés szerűen visszafalazták 2 méter magasságig.

A romok a tájkép részét képezik. Nem alakítanak ki összefüggő, érzékelhető teret, hogy azt érdemes legyen kiegészíteni, felépíteni. (Ilyen helyreállítás tájsebként jelentkezne.)

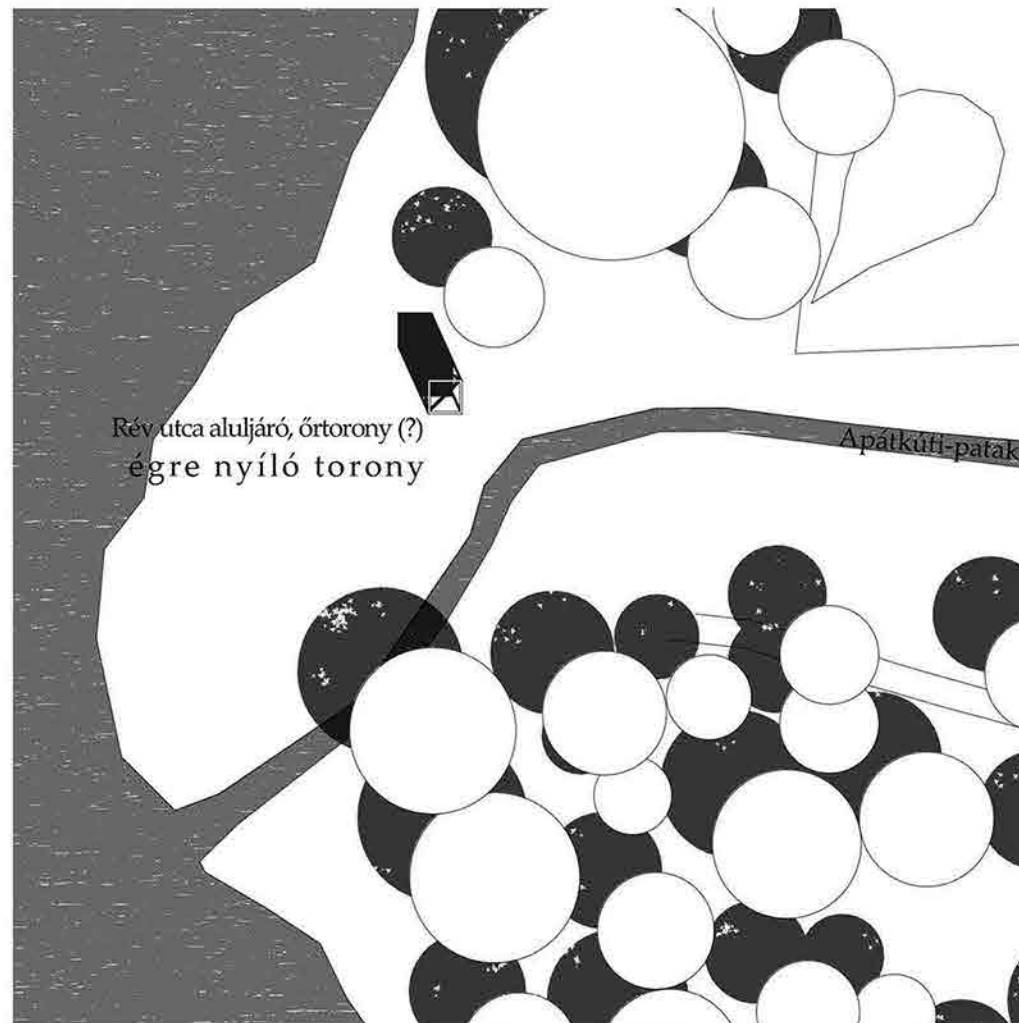
A romok csak irányt mutatnak az újonnan érkező táborozók számára, miként lehet belakni ezt a helyet, ill. ki, miként használta.

A használat puritán, a római tábor használat kialakítási elveire épül. A 6x10/12/6 méteres, kis tornácos barakkok funkcióként szétválnak, egy 32 fős osztály, társaság ellátását tudja biztosítani. Ősszel, télen, tavasszal a iskolások, tavasszal, nyáron, ősszel a kerékpárosok, télen a síelők biztosan ki tudják használni az új táborhelyet.

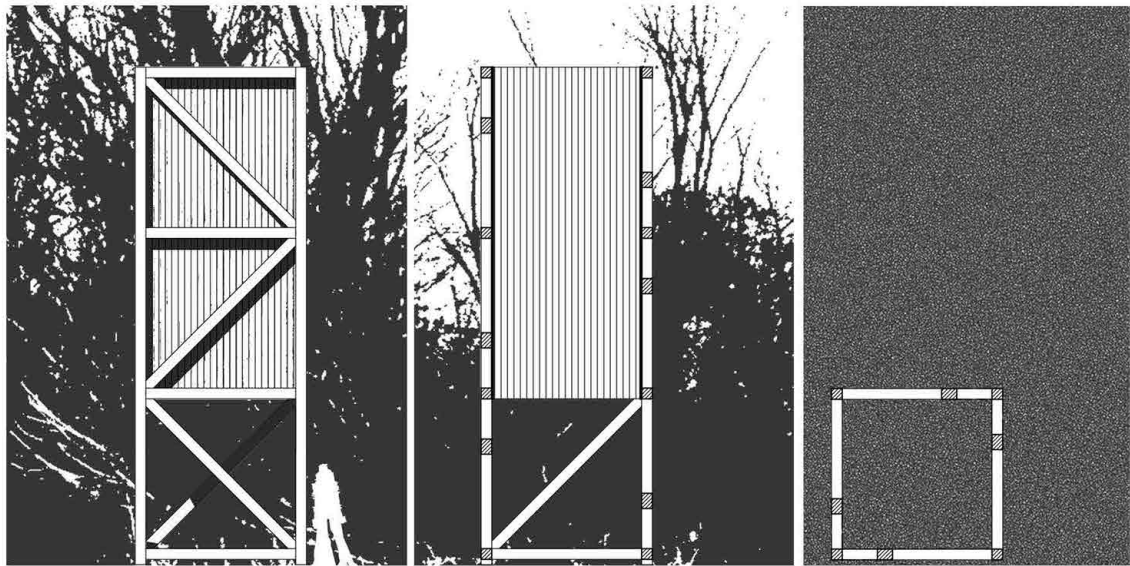
Rév utca aluljáró, őrtorony
égre nyíló torony.

Az Apátkúti-patak torkolatától
ÉK-re lévő, a középkorban is
használt dunai átkelőnél római
falmaradványokat találtak.

A város központjának közelsége, és
a Duna part kihaltsága ösztönözte
a találkozó pontot erre a helyre.

Az alap-váz egy deszka borítással
egészül ki, mely csak a felső két
raszterben van.

Kőbánya, Órtorony
Könyvörző

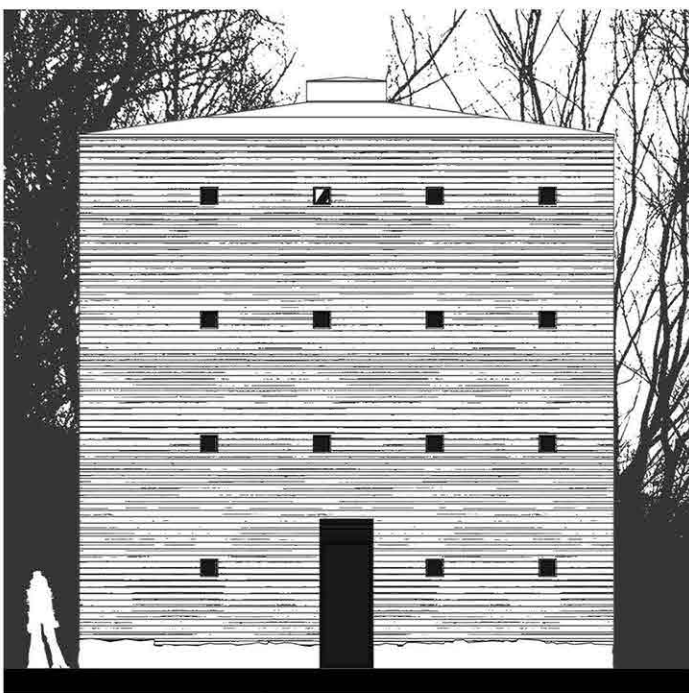
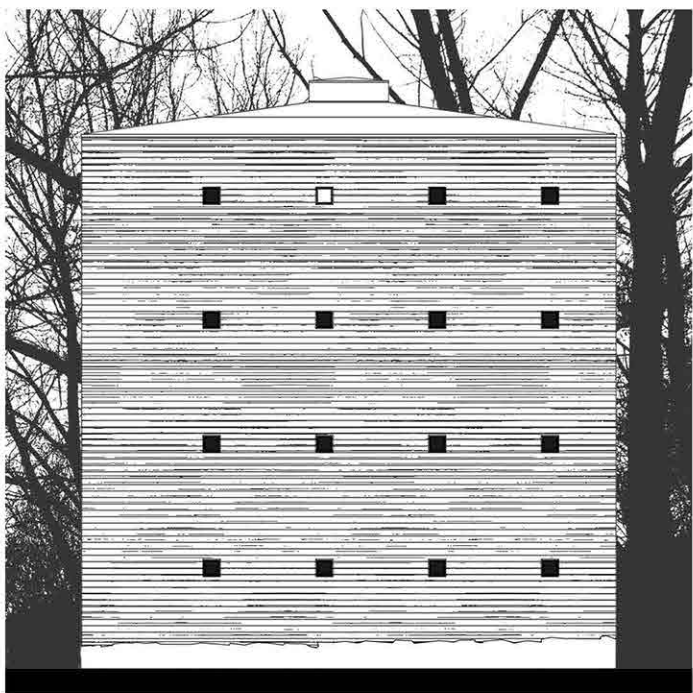
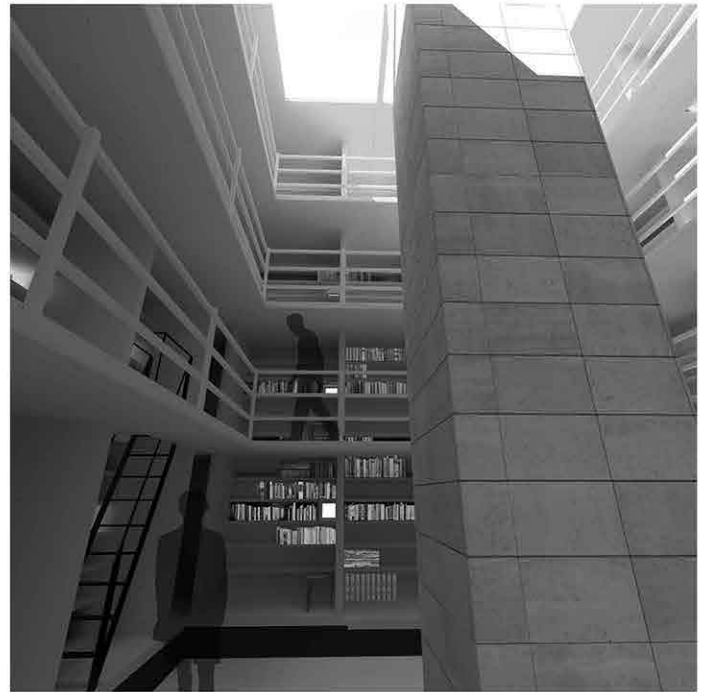
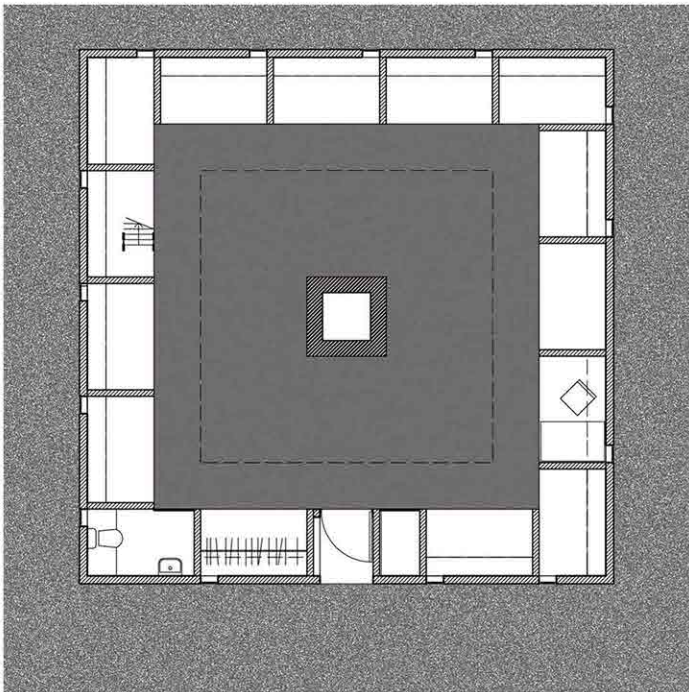
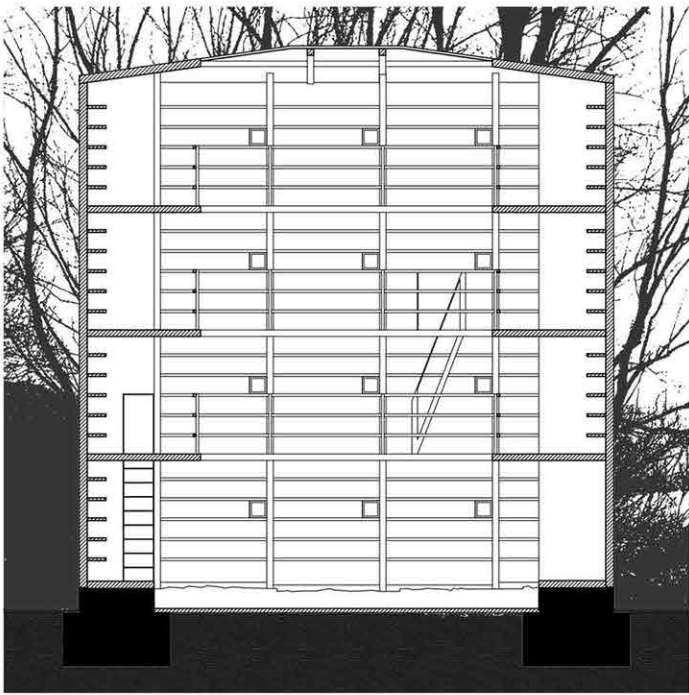
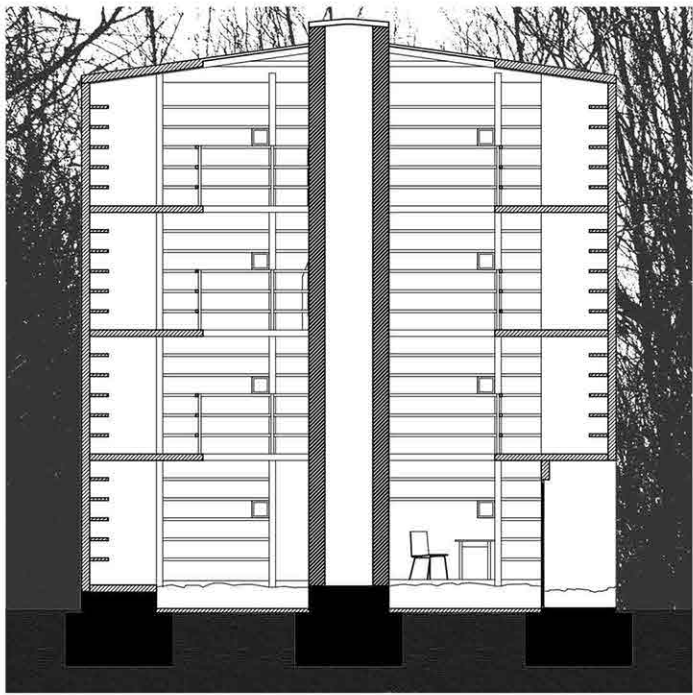

10x10 méteres alapterületű óratorony egy belső pillérrel, ami feltehetően a tetőt tartotta. A torony bejárata a hegy felé néz. Az alapozáson túl 30-50 cm-es felmenő falazatok maradtak meg, melyek jelenleg konzerválva vannak. A visszaépítés mikéntjét, mértékét befolyásolja a rom egykori és új funkciója, ill. a jelenleg megmaradt rom maradványok mennyisége, minősége.

Az új funkció: könyvörző.

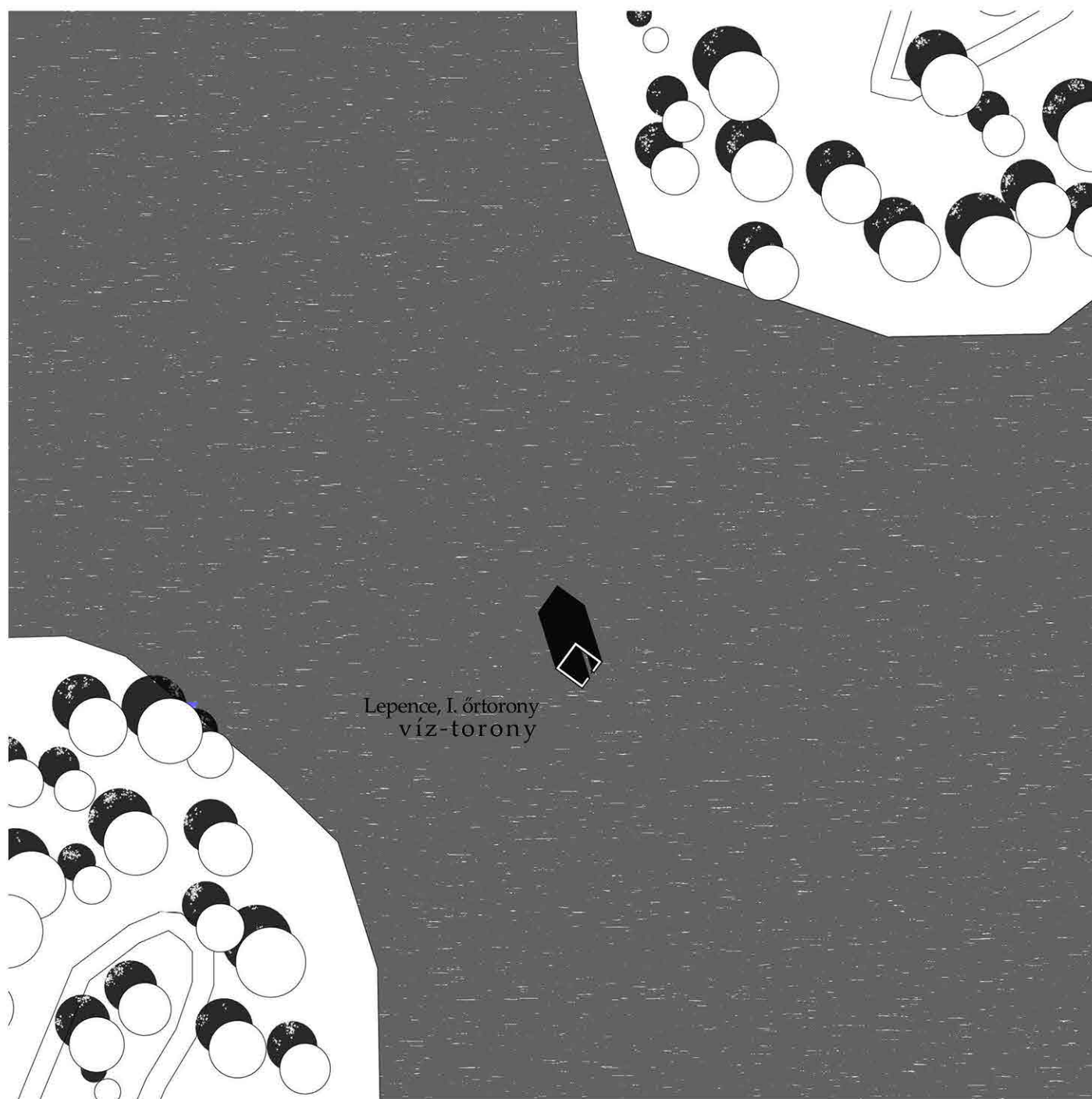
A régi falak nem csak anyagokat hordoznak magukban. Bennük van a kor tudása, gondolkodása, erőfeszítése. Az idő haladtával ezek az épületek egyre kevesebbet mesélnek az adott korról. De ott vannak a könyvek, amik tovább fennmaradnak az épületnél, és a könyvek, pont úgy, mint falak, magukban hordozzák a kor tudását, gondolkozását, eszmeiségét. Rengeteg könyv kerül szemétre, tűzre. Ez a torony egy mentőhely lenne az ilyen könyvek számára. A Dunakanyar fölösleges könyvei itt gyűlnének, cserélődnének. Önkéntesek felügyelnék, vezetnék a torony életét. Bárki betérhet egy kis időutazásra, olvasásra.

A régi falra ráépülő új fal rétegelt ragasztott lemezből készülne, mely befogadja a könyveket. A belső pillér visszacapja eredeti funkcióját, megtámasztja az új üvegtetőt. Emellett új feladata is lesz: meleget sugároz majd az olvasóknak. A pillérben egy fatüzelésű kályha-rendszer lenne kialakítva. A pillér anyaga kőből készülne, így a kályha melege a pillérben jó raktározódhat. A szinteket összekötő lépcsők fémből készülnek, azok behelyezett bútorok a „falban”. A homlokzaton vízszintes deszka burkolat van, a tetőn pedig rézlemez fedés.

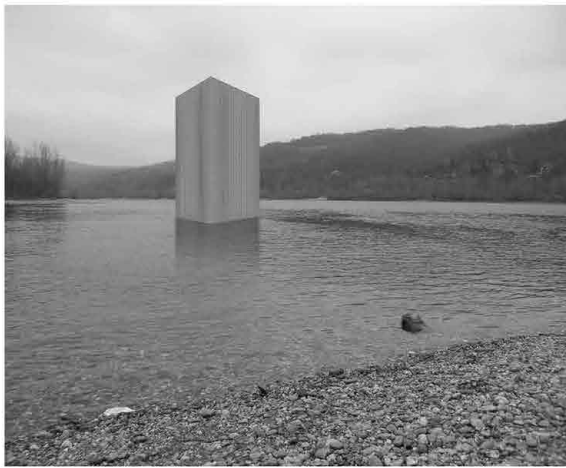
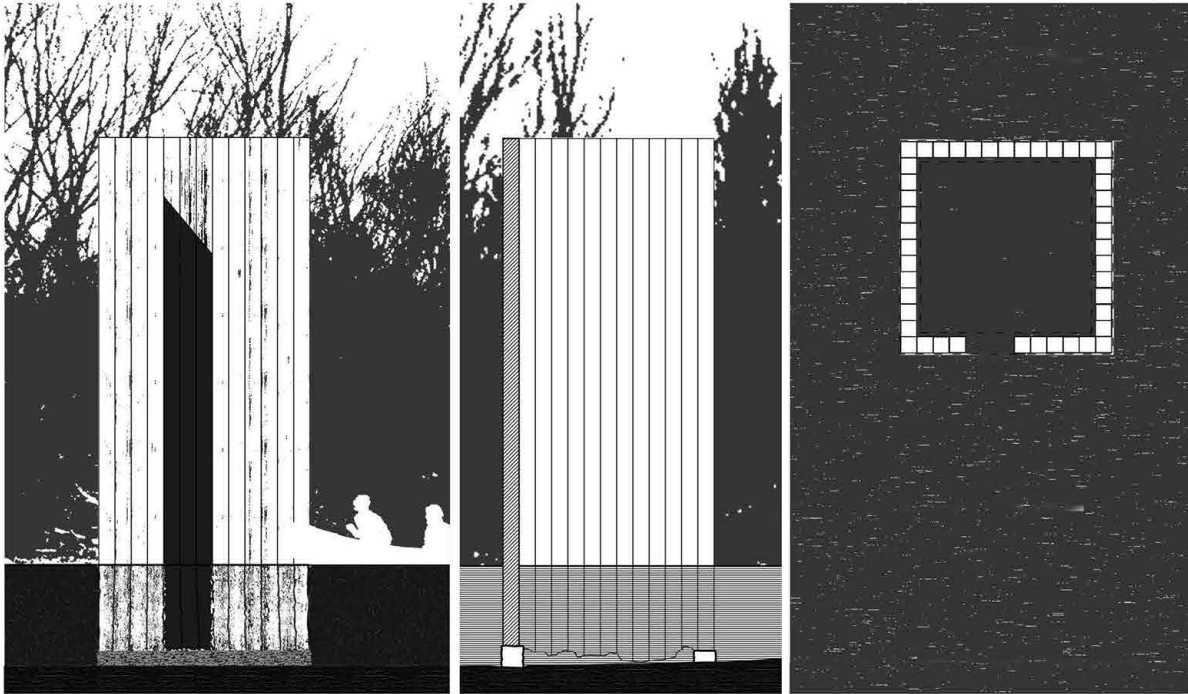
Lepence, I. őrtorony
víz-torony.

Lepence, I. órtorony
víz-torony

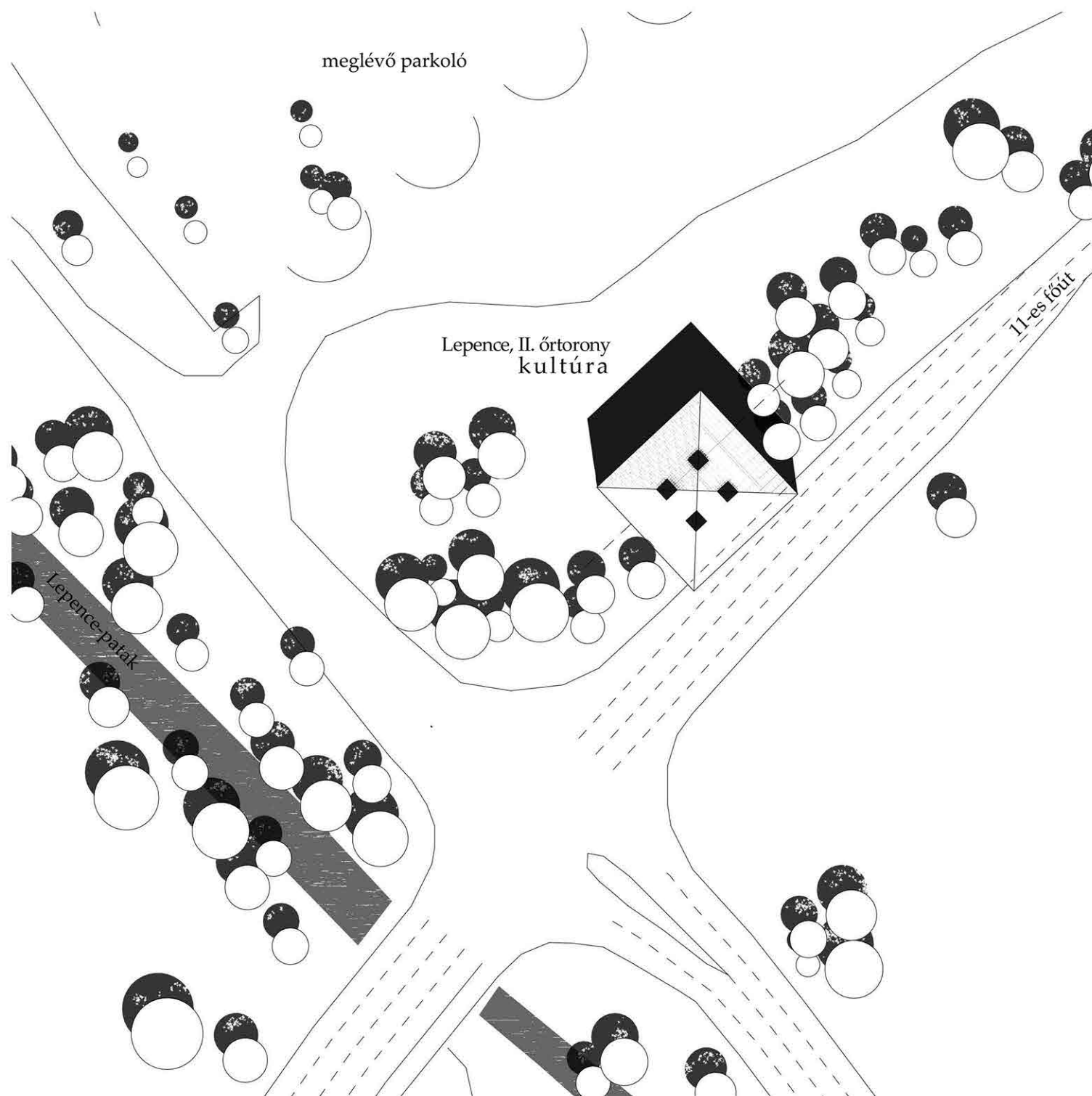
A dunai vízlépcső építését megelőző leletmentés során egy 4x4 méteres alapterületű kőalapot tártak fel. A 40 cm vastag falak 20-50 cm magasak. A fából épült torony bejárata a hegy felé nézett.

A négyzet keresztmetszetű fa cölöpök egyszerűen jelzik a vizen „úszva” az őrtorony helyét. A helyzet kimozdít a megszokottból. Úszás, evezés, korcsolyázás felé.

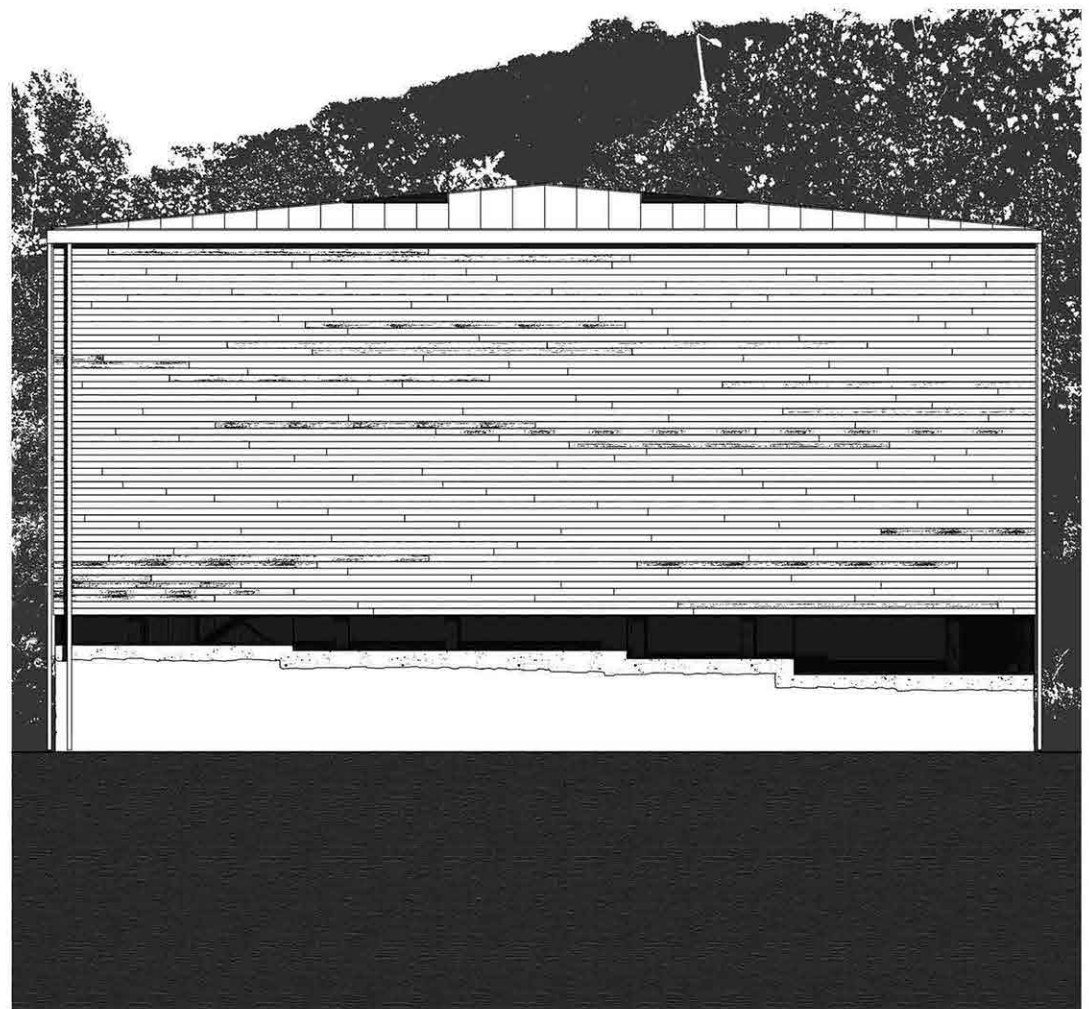
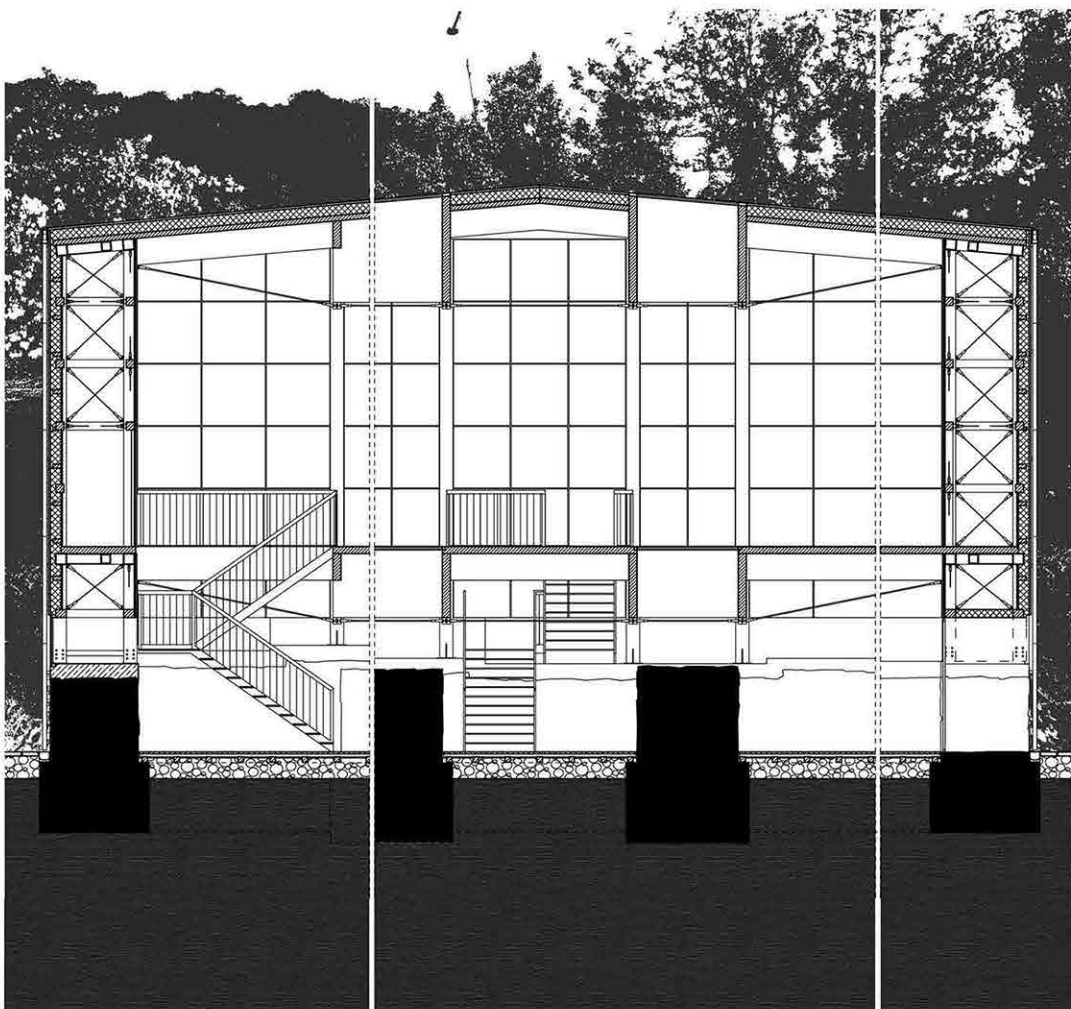
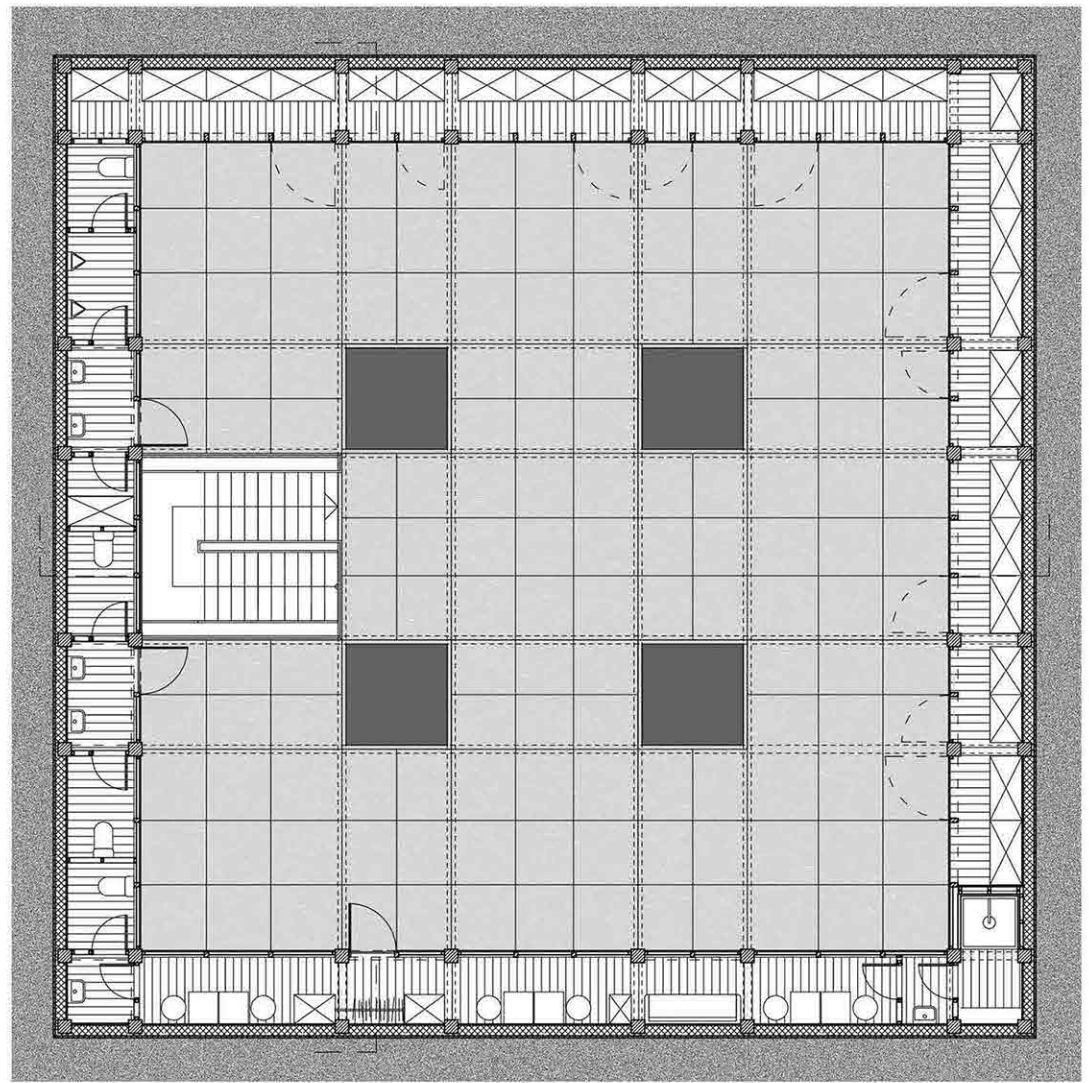
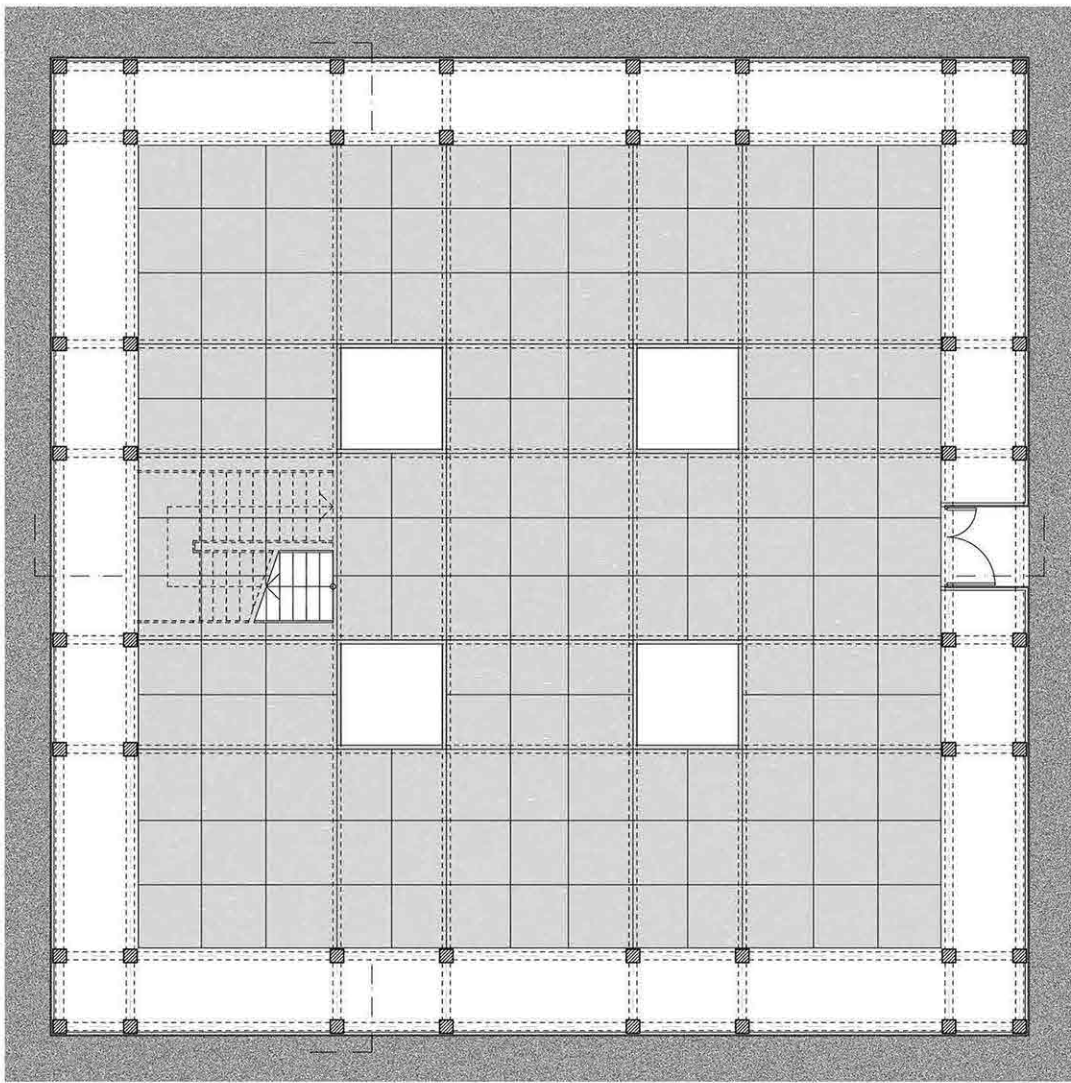
Lepence, II. őtörony
kultúra

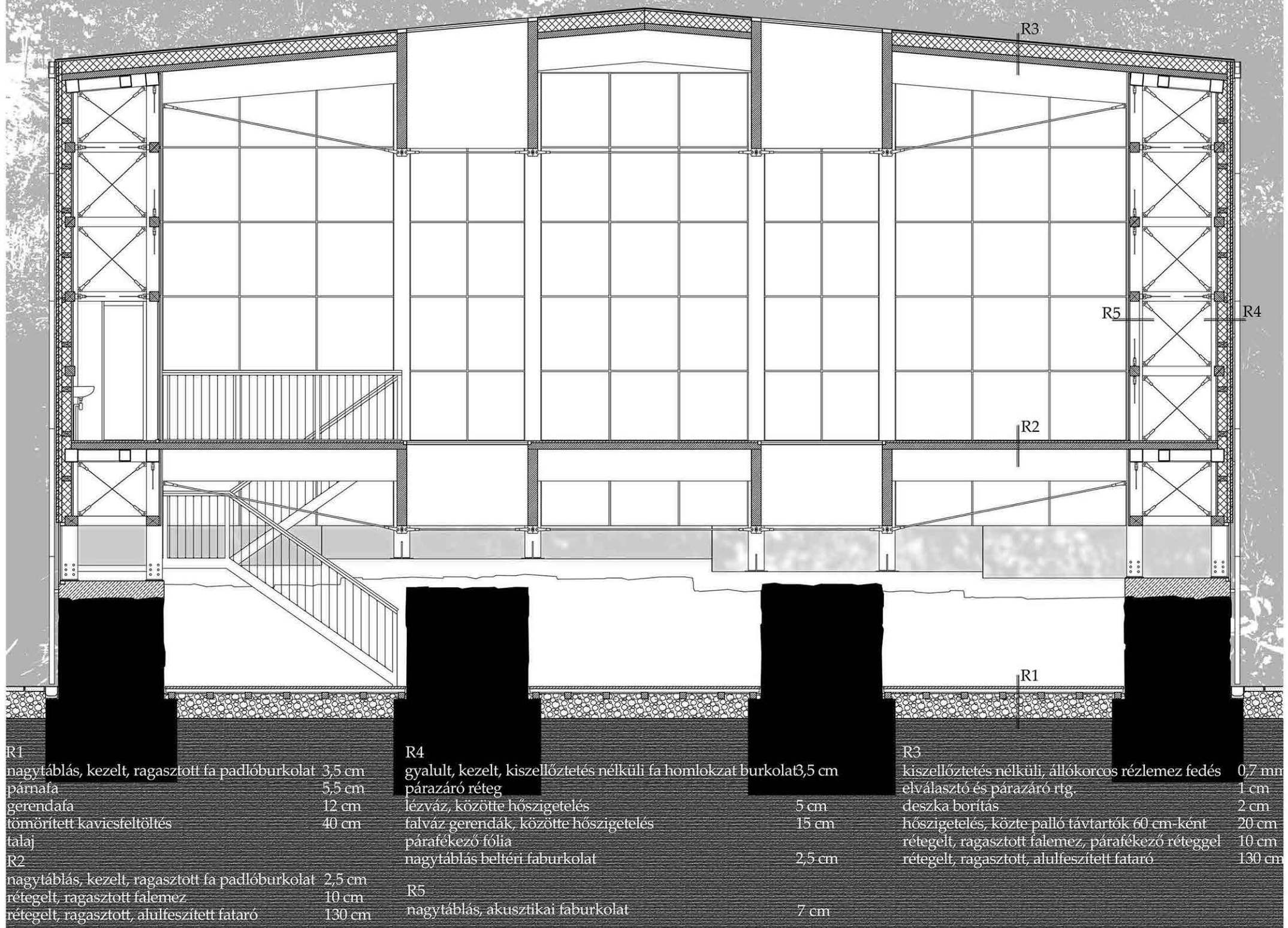

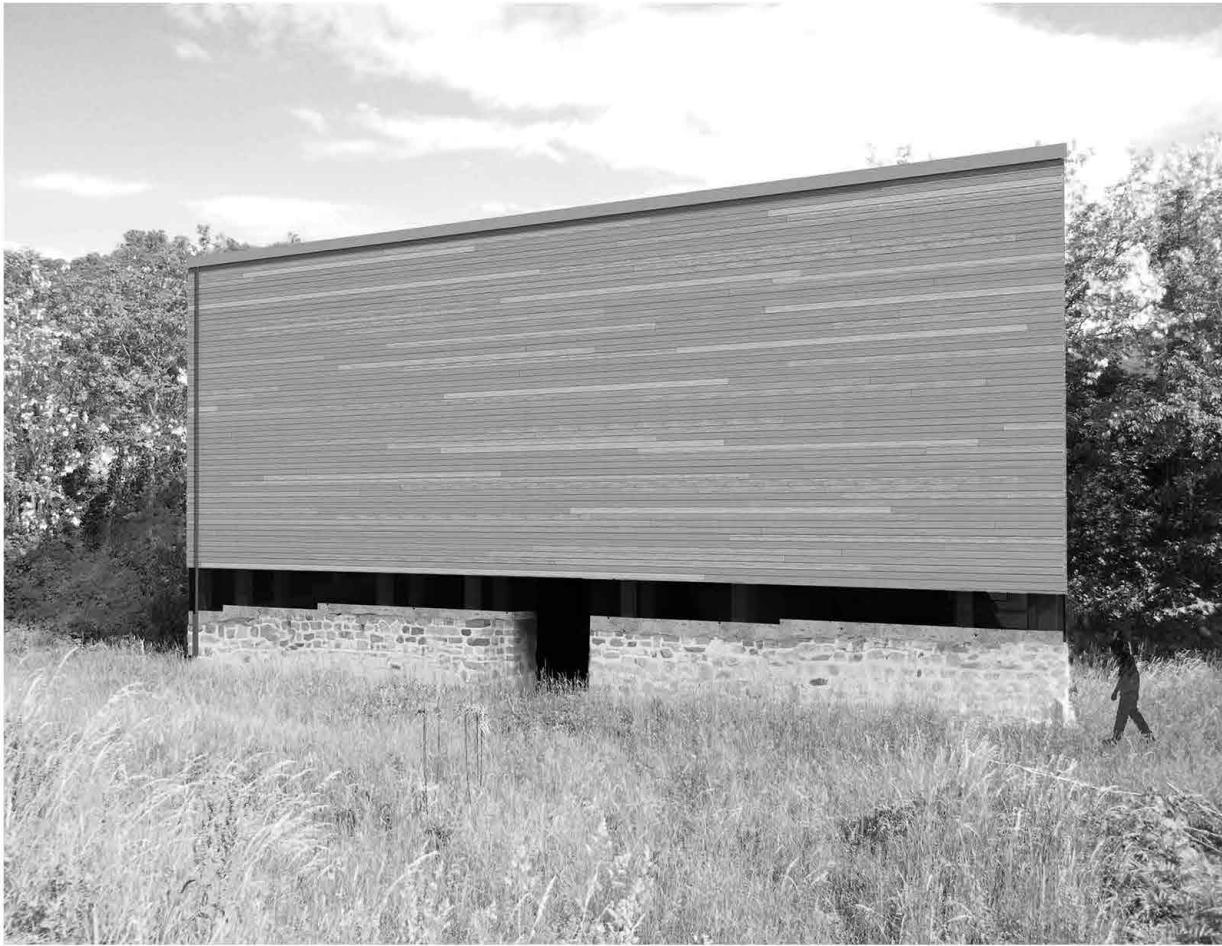
A Lepence, II. őrtorony egy 18,35x18,35 méteres alapterületű építmény. Négy belső pillér osztja a belső terét a toronynak. Átlagosan 2 méteres felmenő falazat maradt meg, mely jelenleg védőtető alatt van. Bejárata a Duna felé néz.

A rekonstrukció lényege, hogy a négy belső pillért négy fénykút idézi meg, így egyszerre történik visszaállítás és új térstruktúra teremtése. Az új térhelyzet lehetőséget ad arra, hogy új kulturális intézmény jöjjön létre Visegrádon. Az emeleti tér alkalmas kisebb kiállítások, rendezvények, színjátékok, koncertek lebonyolítására. A földszinti tér pedig ennek megfelelő kiegészítő, pihenő, fogadó teret biztosít. Csak a lépcső az, mely épített bútorként jelenik meg az őrtoronyban. Minden más mobil, mozgatható, így lesz optimális a tér használata, és így érvényesül leginkább a rom a belső térben. Az eredeti falvastagságra ma már nincs szükség, így ide kerülnek elhelyezésre a mellékes funkciók: wc, mosdó, öltöző, tároló.

A ráépítés alapja egy vasbeton koszorú, mely a romkonzerválásoknál is bevett, hogy őrizze a rom állagát. Ebben az esetben is igaz, ám kiegészül annyival, hogy ez a vasbeton koszorú képes fogadni az új tartószerkezetet. Ez az új tartószerkezet vegyes szerkezet fából és acélból. A húzott elemei a tartószerkezetnek acél sodronyokból van, hogy könnyedebb legyen. A felmenő oszlopok 25x25 cm keresztmetszetű rétegelt ragasztott fából vannak. Az oszlopok négyesével vannak egymáshoz kapcsolva merevítés szempontjából. A vízszintes gerendák között acélsodronyos ferde feszítők vannak. A vízszintes tartószerkezet két részből tevődik össze, egy alulfeszített két irányban teherhordó gerenda rendszerből, és az ezeket összekapcsoló rétegelt ragasztott falemezből. Ahol a gerendák csatlakoznak az oszlopokhoz, ott acél koszorú van kialakítva, hogy az reakcióerők egyensúlyban legyenek.

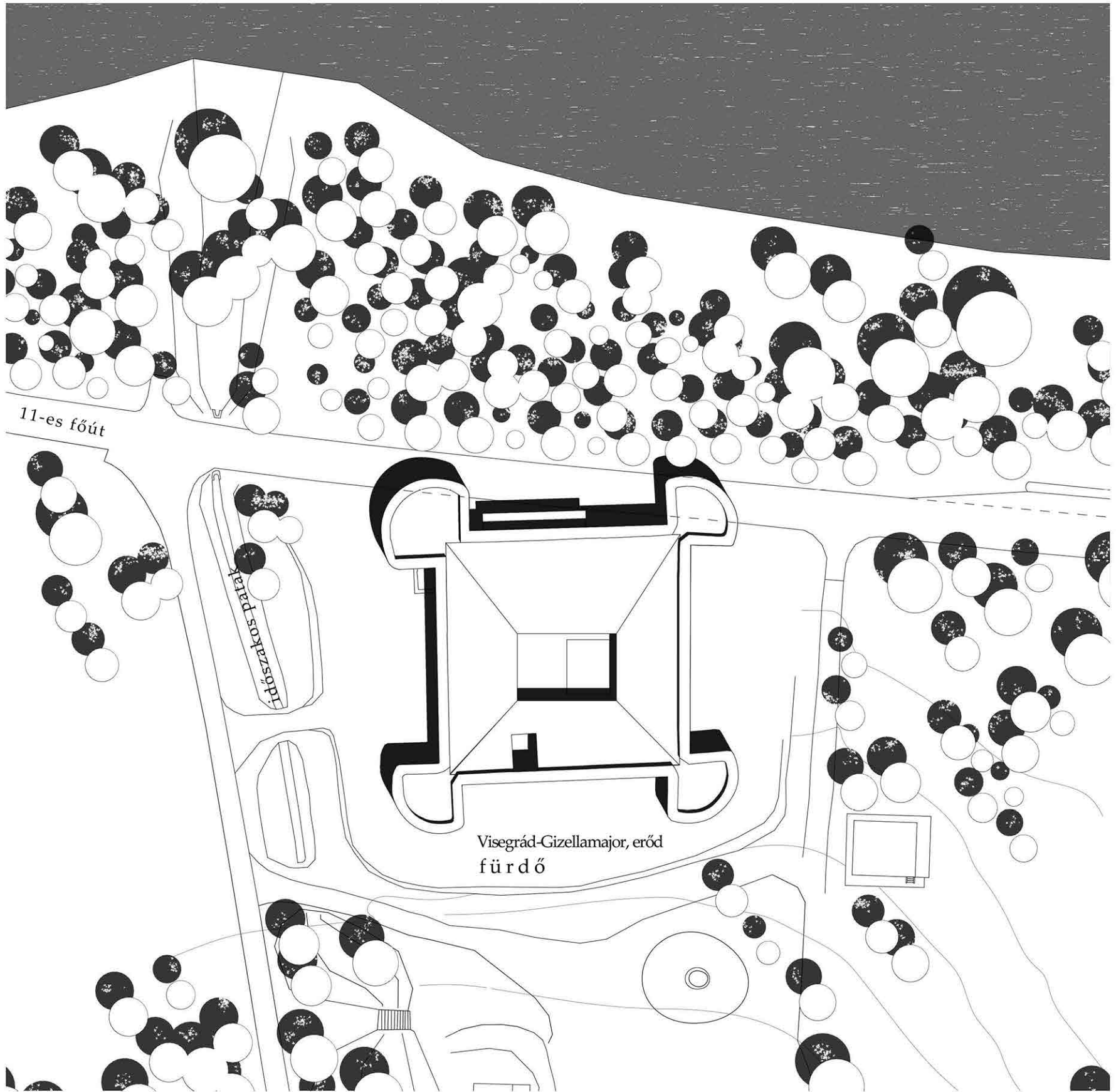

Visegrád-Gizellamajor, erőd
fürdő

11-es főút

Időszaki park

Visegrád-Gizellamajor, erőd
fürdő

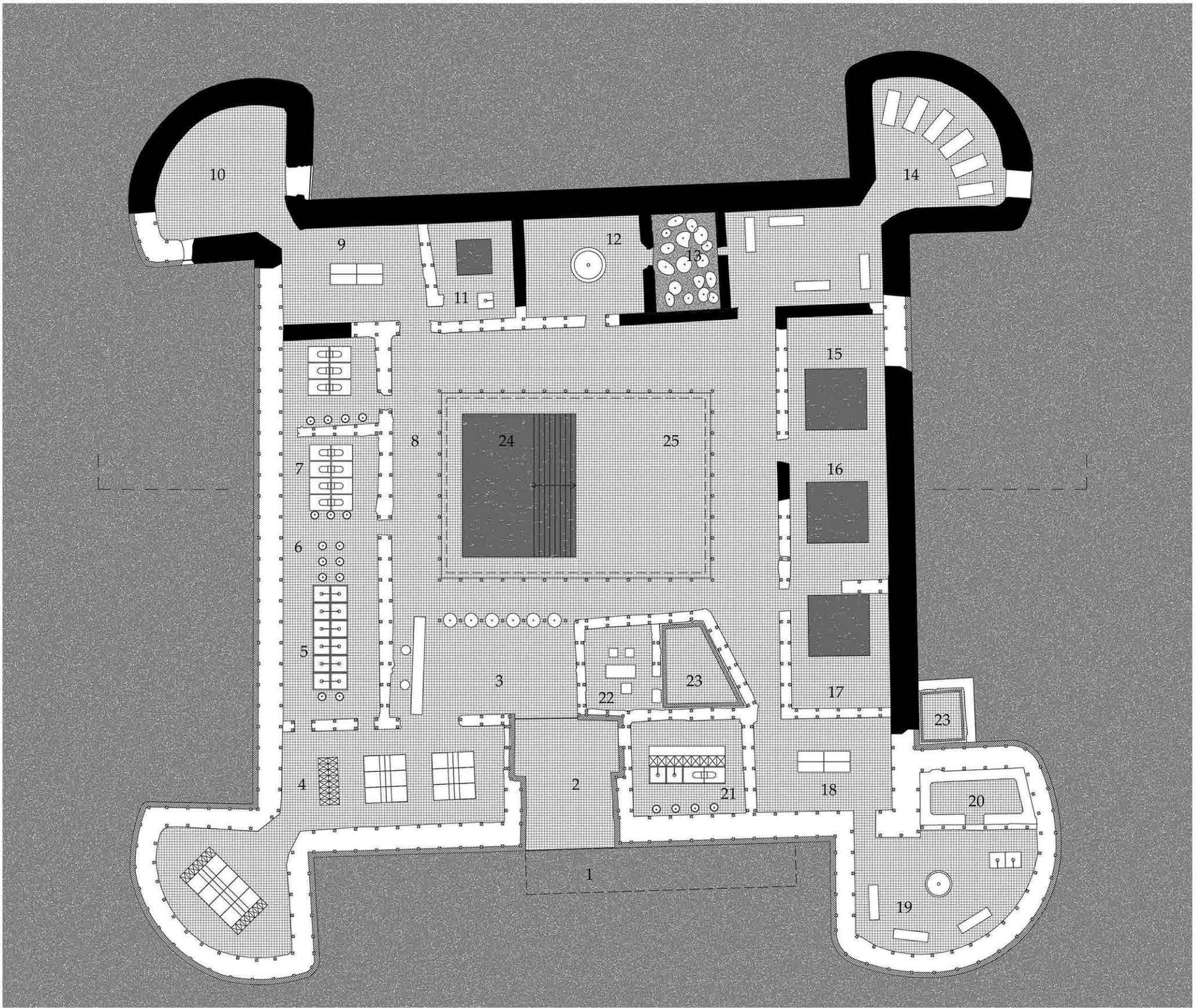
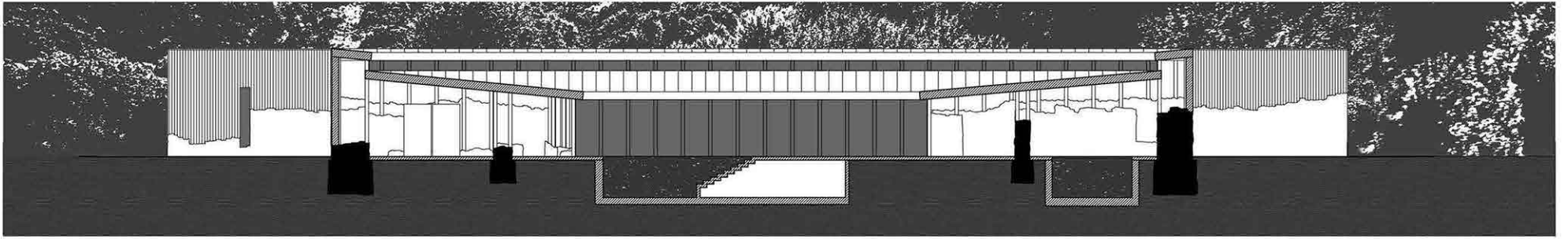
A gizellamajori erőd 50x50 méteres alapterületű, négy sarkán legyező alakú saroktoronyokkal. A Duna menti árterületből kiemelkedő domb lábánál épült, a négy fő égtájhoz tájolva. Bejárata a Dunára néz. A megmaradt falak 20 cm-től 250 cm-ig magasodnak. Jelenleg védőtető alatt áll.

A feltárt erődben találtak fürdőt is. A közelben, Lepencén termál forrás található. Az erőd extrovertált rendszerű, tehát teljesen alkalmas egy fürdő kialakítására. Az új fürdő a római fürdőzési szokásokat elvenítené fel.

Ami római kori maradvány, az tabu. A falakhoz nem csatlakozik semmi, az új elemek „bútorok”. (Kivétel ez alól a gőzfürdő padozata, de az a helyiség eredetileg is ezt a funkciót látta el, így ez felújítás, nem új elem.)

A fürdő, inkább romfürdő, a falak vaskosak, mai szemmel szinte rejtélyes torzó. Ezek visszaállítása értelmetlen volna. A fürdő tömegét, védelmét egy félnyeregű adja, mely felidézi az eredeti tetőformát. Ezt csak pillérek támasztják alá. A pillérek pedig a megmaradt falakra támaszkodnak, így a falak torzója, könnyed, jelzészzerű kiegészítése sejteni enged az eredeti térstruktúrát.

- 1 kerékpár tároló
- 2 szélfogó
- 3 előtér
- 4 öltöző
- 5 zuhanyzó
- 6 mosdó
- 7 wc
- 8 kerengő
- 9 eszköz tároló
- 10 testedző terem
- 11 hideg vizes medence
- 12 ivókút
- 13 télikert
- 14 pihenő
- 15 hideg vizes medence
- 16 langyos vizes medence
- 17 meleg vizes medence
- 18 tároló
- 19 pihenő
- 20 gőzfürdő
- 21 személyzeti öltöző
- 22 iroda
- 23 gépészet
- 24 szabadtéri medence
- 25 átrium

ZÁRSZÓ

A tervezés első gondolatait Umberto Eco írása inspirálta, így a végén is azokhoz térek vissza.

Diplomamunkám a Limes romok személyes olvasatának a lenyomata. A terv a valóság és az utópia határán egyensúlyoz. A tervezési program egyik fő szempontja a funkció (ii), aminek többek között célja az is, hogy a valósághoz kösse a tervet. Ám a valóság azt mutatja, hogy még nem teljesen képes befogadni egy ilyen programot, ezért egyes helyszíneken idealizált helyzeteket feltételezek, hogy létrejöhessen az én olvasatom. A terv mondandója szempontjából mindegy, melyik ponton tud egyensúlyt tartani, vagy éppen elbillenni. A terv lényege, hogy megmutatja viszonyomat a múlthoz, jelenhez, értékhez, lehetőséghez.

• építészet **Czigány Tamás**
• építészet,
 helyismeret **Félegyházi András**
• szerkezet **Serfőző István**
• régészet **Gróf Péter**

Felhasznált irodalom

Műemlékvédelem, II. évf. 4. szám, A szombathelyi izeum új elvi rekonstrukciója , Mezős Tamás

Műemlékvédelem, I. évf. 2. szám, Amit a német nyelvterületen "Bodendenkmalschutz"-nak neveznek, Mezős Tamás

Építész közlöny – műhely, 226. szám, 2013. február

Rubicon 1997/3-4, A castrumtól a limesig. Római erődépítészet, Borhy László

<http://www.visegrad.hu>

Hajnóczi J. Gyula, Vallum és intervallum, Bp., Akadémiai Kiadó, 1992, 15.

Umberto Eco, Gyufalvelek, Bp., Európa Könyvkiadó, 2007, 187-189.

Hajnóczi J. Gyula, Pannónia római romjai, Bp., Műszaki Könyvkiadó, 1987.

Gróf Péter – Gróh Dániel, Visegrád római kori emlékei, Visegrád, 2011.

Visy Zsolt, A Római limes Magyarországon

Szentkirályi Zoltán, Az építészet rövid története, Bp., Műszaki Könyvkiadó, 1959.

Műemlékvédelem, III. évf. 3. szám Rekonstrukció és/vagy hitelesség, Mezős Tamás

Hajnóczi Gyula, Az építészet története Ókor, Bp., Tankönyvkiadó, 1976.

